

T.C.
BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANNELEİN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNE İLİŞKİN
TUTUMLARI İLE ÇOCUKLARIN BENLİK ALGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Sultan BULDUK

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Özlem AVCI

Temmuz, 2025

T.C.
BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANNELEİN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNE İLİŞKİN
TUTUMLARI İLE ÇOCUKLARIN BENLİK ALGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Sultan BULDUK

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Özlem AVCI

Temmuz, 2025

Tez Onay Sayfası

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Sultan BULDUK

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında yardım ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen öğrencisi olmaktan büyük onur duyduğum saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Özlem Avcı'ya, yüksek lisans öğrenimim boyunca beni her koşulda destekleyen, çalışmanın en başından itibaren geçirdiğim tüm yoğun zamanlarda benimle birlikte olan, tez yazım sürecinde bana verdiği moral, destek ve gösterdiği sabır için sevgili eşim Bahadır Bulduk'a, hayatım boyunca maddi ve manevi desteği esirgemeyen aileme; annem Ülkü Köse, babam Hacı Köse, kardeşim Şerife Uysal'a, birlikte çalışmaktan her zaman onur ve mutluluk duyduğum, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen Darülaceze Başkanlığı ve ekip arkadaşlarıma, son olarak yüksek lisansa beraber başladığım hamilelik sürecimde bana karnımda tekmeleriyle eşlik eden, şimdilerde 2 yaşında meraklı bir minik olan oğlum Ediz Bulduk'a ve sabırla bana destek olan canım kızım Ebrar Bulduk'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Sultan BULDUK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İç Kapak	-
Tez Onay Sayfası	3
BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
SİMGE/SEMBOL ve KISALTMALAR LİSTESİ	vii
TABLO LİSTESİ	viii
TÜRKÇE ÖZET ve ANAHTAR KELİMELEER.....	ix
İNGİLİZCE ÖZET ve ANAHTAR KELİMELEER.....	x
1. GİRİŞ ve AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Erken Çocukluk Dönemi.....	3
2.1.1. Erken Çocukluk Dönemi Tanımı	3
2.2. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim Özellikleri	4
2.2.1. Bilişsel gelişim	4
2.2.2. Psikososyal gelişim	6
2.2.3. Benlik gelişimi	7
2.3. Anne Tutumları	9
2.3.1. Demokratik tutum	9
2.3.2. Otoriter tutum.....	10
2.3.3. Aşırı koruyucu tutum	11
2.3.4. İlgisiz/ihmalkar tutum	12
2.3.5. Tutarsız tutum	13
2.4. Benlik Algısı Kavramı	13
2.4.1. Tanımı ve bileşenleri.....	13
2.4.2. Erken çocuklukta benlik algısı	15
2.5. Anne Tutumları ile Benlik Algısı Arasındaki Kuramsal İlişki	15
2.6. Benlik Kuramı Teorileri.....	16
2.6.1. Bowlby'nin Bağlanma Teorisi	16
2.6.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	17
2.6.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	18

3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	21
3.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi.....	21
3.2. Araştırma Soruları.....	21
3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman.....	21
3.4. Evren örneklem	21
3.5. Bağımlı Bağımsız değişkenler	22
3.6. Veri Toplama Araçları	22
3.7. Veri Toplama Süreci	25
3.8. Verilerin Değerlendirilmesi	25
3.8. Araştırmanın sınırlılıkları.....	26
3.9. Araştırmanın Etik Yönü	26
4.BULGULAR.....	27
5. TARTIŞMA	48
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	56
6.1. Sonuç.....	56
6.2. Öneriler	58
I. KAYNAKÇA	59
II. EKLER	68
Ek 1. Kurum İzin Yazısı.....	68
Ek 2. Ölçek İzni.....	69
Ek 3. Aile Hayati Ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği	70
Ek 4. 36-72 Aylık Çocuklar İçin Demoulin Benlik Algısı Testi.....	76
Ek 5. Tanıtıcı Bilgi Formu	77
Ek 6. Etik Kurul Onayı.....	81
III. İNTİHAL RAPORU	83

SİMGE/SEMBOL ve KISALTMALAR LİSTESİ

Et al.	Ve Diğerleri
DBAT	Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği
PARI	Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği – Parent Attitude Research Instrument
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 4. 1.	Çocuk ve Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı	28
Tablo 4. 2.	Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Görüş ve Tutumlarının Dağılımı (N=160)	30
Tablo 4. 3.	Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Puan ortalamaları ile Çocukların Benlik Algısı Ölçeği Puan ortalamaları... 32	
Tablo 4. 4.	Verilerin Normallik Analizi.....	33
Tablo 4. 5.	Çocuk ve Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Alt Boyutları puan ortalamalarının dağılımı	34
Tablo 4. 6.	Annelerin, çocukların gelişimine ilişkin bazı tutumları ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Alt Boyutları puan ortalamalarının dağılımı	39
Tablo 4. 7.	Çocuk ve Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Çocukların Benlik Algısı Ölçeği ve Alt Boyutları Puan ortalamalarının Dağılımı	41
Tablo 4. 8.	Annelerin, çocukların gelişimine ilişkin bazı tutumları ile Çocukların Benlik Algısı Ölçeği ve Alt Boyutları Puan ortalamalarının Dağılımı	45
Tablo 4. 9.	Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Alt Boyut Düzeyleri ile Çocukların Benlik Algısı ve Alt Boyut Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi	46

TÜRKÇE ÖZET ve ANAHTAR KELİMELELER

Bulduk, S. (2025). Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Tutumları İle Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Bu araştırmada, annelerin erken çocukluk dönemine ilişkin tutumları ile çocuklarının benlik algısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, ilişki arayıcı ve tanımlayıcı olarak kesitsel tipte yürütülen bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili Melikgazi ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na iki anaokula devam eden 3-6 yaş grubu çocukların (N=264) anneleri oluşturmaktadır. Katılımcı seçiminde gönüllülük esas alınmış ve dahil edilme kriterlerini karşılayan toplam 160 kişi araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın verileri “Tanıtıcı Bilgi Formu”, “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)”, ve “36-72 Aylık Çocuklar İçin Demoulin Benlik Algısı Testi” ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, IBM SPSS Statistics 22.0 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; Aşırı Koruyuculuk alt boyutu ortalamasının $39,94 \pm 8,288$, Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma puan ortalamasının $26,53 \pm 2,763$, Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutu puan ortalamasının $28,99 \pm 7,141$ olduğu bulunmuştur. Karı-Koca Geçimsizliği alt boyutunun ortalama $13,87 \pm 4,039$ ile düşük ortalamaya sahip olduğu ve Baskı ve Disiplin alt boyutu ortalamasının $36,57 \pm 7,465$ olarak orta düzeyde sergilendiği görülmüştür. Ayrıca, çocukların Öz-Yeterlik puan ortalamaları $33,31 \pm 3,350$, Öz-Saygı puan ortalamaları $40,09 \pm 3,956$ ve toplam puan ortalamaları $73,39 \pm 6,605$ olarak yüksek düzeyde bulunmuştur. Aile hayatı özelliklerinin çocukların benlik algısında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamasıyla birlikte, özellikle geçimsizlik yaşayan ailelerde çocukların öz saygı düzeylerinin düştüğü belirlenmiştir. Çocuk benlik algısı üzerinde sadece bireysel ebeveyn tutumlarının değil, ailesel işlevlerin de etkili olduğu sonucuna varılmakla birlikte, konuya ilişkin daha geniş örneklemlili ve uzun süreli deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Anne; Anne Tutumu; Benlik Algısı; Erken Çocukluk Dönemi.

İNGİLİZCE ÖZET ve ANAHTAR KELİMELER

Bulduk, S. (2025). Investigation of the Relationship Between Mothers' Attitudes Towards Early Childhood and Children's Self-Perception. Department of Nursing, Master's Thesis, Biruni University Institute of Graduate Education, İstanbul.

This study examined the relationship between mothers' attitudes toward early childhood and their children's self-perception. The study sample consisted of mothers of children aged 3-6 (N=264) attending two Ministry of National Education kindergartens in the Melikgazi district of Kayseri province during the 2024-2025 academic year. Participant selection was based on volunteering, and a total of 160 individuals who met the inclusion criteria were included in the study. Data were collected using the "Introductory Form," the "Attitudes to Family Life and Child-Raising Scale (PARI)," and the "Demoulin Self-Perception Test for Children Aged 36-72 Months." Data used in the study were analyzed using the IBM SPSS Statistics 22.0 package program. According to the findings obtained from the study, the mean score for the Overprotection sub-dimension was found to be 39.94 ± 8.288 , the mean score for Democratic Behavior and Recognition of Equality was 26.53 ± 2.763 , and the mean score for the Rejection of Housewifery sub-dimension was 28.99 ± 7.141 . The mean score for the Spousal Disagreement sub-dimension was low at 13.87 ± 4.039 , and the mean score for the Pressure and Discipline sub-dimension was moderate at 36.57 ± 7.465 . Additionally, the children's mean Self-Efficacy score was 33.31 ± 3.350 , their mean Self-Esteem score was 40.09 ± 3.956 , and their total mean score was 73.39 ± 6.605 , all of which were found to be high. While there was no statistically significant relationship between family life characteristics and children's self-perception, it was determined that children's self-esteem levels decreased, especially in families experiencing conflict. Although it is concluded that not only individual parental attitudes but also familial functions have an impact on children's self-perception, it is recommended that larger sample and longer-term experimental studies be conducted on the subject.

Keywords: Early Childhood Period; Maternal Attitude; Mother; Self-Perception.

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Erken çocukluk dönemi (0-6 yaş) bireyin kişilik gelişiminin temel taşlarının atıldığı, çevresel faktörlerin büyük rol oynadığı önemli bir dönemdir. Bu zaman diliminde çocukların fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimleri hızla ilerlerken, kendilik algısı da biçimlenmeye başlar (Heinonen and Pihlaja, 2020, Rubin, 2023). Benlik algısı, bir kişinin kendini nasıl değerlendirdiği ve kendini nasıl gördüğüne dair zihinsel bir yapıdır. Özellikle bu yaşlarda gelişen bu algı, çocuğun çevresiyle olan ilişkileri, aldığı geri bildirimler ve en yakın bağı kurduğu kişi olan annesiyle olan etkileşimleri ile şekillenir (Goodvin et al., 2008; Misiyk, 2022).

Özellikle primer bakım verici anne tarafından çocuğun güvenliği ve fiziksel ihtiyaçlarının zamanında karşılanması, olumlu duygusal bağlar kurmayı sağlamaktadır. Bu bağlar, bireyin hayatı boyunca kuracağı insan ilişkilerinin ve kişiliğinin başlangıcını oluşturur. Başka bir deyişle, annenin çocuğa yaklaşımı ve kurduğu iletişim, çocuğun yaşamının her alanında etki göstermektedir (Jang and Zhao, 2020).

Birçok çalışma, ailenin ve aile ortamının çocukların benlik gelişimi üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Sezer (2010) anne ve baba tutumları ile cinsiyetin etkisini, Yazıcı ve Taştepe (2013) ise aile ortamlarının etkisini incelemiştir. Erken çocukluk dönemi, bireyin gelişiminde önemli bir aşamadır. Bu süreçte çocukların benlik algıları şekillenmeye başlar. Annenin çocuk yetiştirme yaklaşımları, çocuğun psikososyal gelişimi üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle, annelerin erken çocukluk dönemindeki tutumlarının çocukların benlik algısını nasıl etkilediğinin incelenmesi gerekmektedir.

Ebeveyn Kabul-Red Teorisi, 1980 yılında Rohner tarafından, anne-babaların kabul edici tutumlarını incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu teori, bireylerin sosyalleşmesi ve hayatları boyunca gelişimleri hakkında kanıtlara dayalı bir anlayış sunmaktadır. Teori üzerine yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin reddettiği durumların dört ana ifade biçimine yoğunlaştığı görülmüştür. Bu başlıca ifadeler, soğukluk ve sevgisizlik (sıcaklık ve şefkat eksikliği), saldırganlık ve kin, ilgisizlik ile ihmal ve belirsiz reddetme olarak belirlenmiştir. Ebeveyn kabul-red teorisine göre, çocuklar yakınlarındaki bireylerden, özellikle de anne-baba veya bakıcılardan olumlu geri bildirim almaya ihtiyaç duyarlar. Ebeveynlerin çocuğu kabul etmesi veya

reddetmesinin, yetişkinlik dönemine kadar uzanan psikolojik etkileri bulunmaktadır (Erkman ve Rohner, 2006; Ünübol, 2011; Börkan ve ark., 2014). Özellikle, annelerin ve babaların kabul edici tutumlarının, çocukların hem zihinsel hem de sosyal-duygusal gelişimlerini kısa ve uzun dönemli olarak desteklediği tespit edilmiştir (Önder ve Gülay, 2007). Literatürde, ebeveynlerin çocuklarına yönelik destekleyici davranışlarının artmasının, sosyal ve bilişsel gelişimlerini olumlu şekilde etkilediği gözlemlenmiştir (Kasuto, 2005). Annelerin çocuklarına olan kabul düzeyi yükseldikçe, bu çocukların akranları tarafından kabul edilme oranları (Ogelman ve Uçar, 2013), sosyal problemleri çözme yetenekleri ve duyguları anlama becerilerinin arttığı belirlenmiştir (Tepeli ve Yılmaz, 2013). Bunun yanında çocukların öz algıları güçlendikçe sosyal-duygusal uyumlarının da arttığı gözlemlenmiştir (Elizarov vd., 2025; Pardo vd., 2025). Tüm bu faktörler göz önüne alındığında, çocuğun gelişimi ve eğitimi üzerinde bu denli belirleyici bir etkiye sahip olan aile bireylerinin, özellikle annelerin, erken çocukluk döneminde gelişim ve eğitim konusunda bilgilendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Gülaçtı, 2012).

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında yapılan çalışmalarda en sık incelenen örneklem grupları ergenler ve yenidoğanlardır. Literatürde çocukların benlik algılarının ebeveynlik uygulamalarıyla ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Akşin vd., 2016; Ceylan vd., 2016; Rohmalimma vd., 2022). Ancak bu konu ile ilgili çalışmalar öncelikli olarak eğitim bilimleri, çocuk gelişimi ve psikoloji alanlarında yapılmıştır. Ayrıca hemşirelik profesyonelleri hem sağlıklı hem de hasta çocukların büyüme ve gelişmelerinin izlenmesinde önemli rol oynarlar ve mesleki eğitimleri boyunca büyüme ve gelişim özellikleri ile ilgili bilgi ve beceri edinmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Sosyal pediatri çalışmalarının ve çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanındaki boşlukların belirlenmesinin akademik ilerlemede etkili olacağı düşünülmektedir. Hemşireliğin temel amaçlarından birinin riskli davranışları ve aileleri belirleyerek toplum sağlığını korumak ve iyileştirmek olduğu düşünüldüğünde, çocuk gelişimi ve aile yaşamına özgü durumların belirlenmesi kaçınılmazdır. Bu çalışma, erken çocukluk döneminde anne tutumları ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Erken Çocukluk Dönemi

2.1.1. Erken Çocukluk Dönemi Tanımı

Erken çocukluk dönemi, bireyin hayatındaki en önemli gelişim dönemlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Bu dönem, genellikle doğumdan itibaren 8 yaşına kadar olan süreyi kapsar ve çocuğun biyolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin temellerinin atıldığı bir zaman dilimidir (UNESCO, 2022). Çocukların çevreleriyle yoğun etkileşimde bulunduğu ve öğrenmenin hızla gerçekleştiği bir dönemdir. Özellikle ilk beş yıl, beynin yapı ve işlev bakımından hızlı bir şekilde geliştiği, sinapsların en çok kurulduğu zaman dilimi olduğundan “gelişimsel fırsat penceresi” olarak anılmaktadır (Shonkoff and Phillips, 2000).

Erken çocukluk döneminin bilimsel tanımında nörobilimsel bulgular büyük bir önem taşımaktadır. Beyin gelişiminin ilk beş yılda yüzde 90 oranında tamamlandığı ve bu zamanda edinilen deneyimlerin bireyin yaşamı boyunca gelişimini etkilediği göstermiştir (Center on the Developing Child, 2007). Bu nedenle, çocukların bu süreçte maruz kaldıkları çevre uyarıları, duygusal bağları ve öğrenim deneyimleri ilerideki yaşam becerileri açısından belirgin bir rol oynamaktadır.

Bu dönemin tanımı sadece biyolojik yaş ile sınırlı kalmaz; eğitim, sağlık ve aile politikaları açısından pek çok yönü bulunmaktadır. OECD (2021), erken çocukluk dönemini yalnızca okul hazırlığı olarak değil, aynı zamanda bireyin yaşam kalitesini artıracak temel becerilerin geliştiği kritik bir dönem olarak tanımlamaktadır. Nitekim, erken yaşta sunulan kaliteli bakım ve eğitim hizmetlerinin, bireylerin akademik başarıları, sosyal entegrasyonu, duygusal dengeleri ve ekonomik verimlilikleri üzerinde uzun vadede olumlu etkileri olduğu birçok araştırma ile kanıtlanmıştır (Melhuish et al., 2015; Solang et al., 2024).

Erken çocukluk dönemine dair yapılan tanımlar, çocuğun bütünsel gelişimini göz önünde bulundurmayı mutlak olarak gerektirir. Bu çerçevede gelişim alanları (fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel) birbirleriyle etkileşim halindedir. Bu nedenle çocukların sadece zihinsel gelişimleri değil, ayrıca duygusal güvenliklerinin sağlanması, sağlıklı beslenmeleri, kaliteli oyun alanlarına erişimleri ve güvenilir ilişkiler geliştirmeleri de erken çocukluk tanımının önemli bir parçası olarak değerlendirilecektir (UNICEF, 2019).

Sonuç olarak, erken çocukluk döneminin, bireylerin hayatları boyunca sahip olacağı becerilerin, alışkanlıkların ve değerlerin temellerinin atıldığı çok yönlü bir gelişim aşaması olduğu söylenebilir. Bu aşamanın bilimsel veriler ve pedagojik yaklaşımlar doğrultusunda ele alınması, çocukların sağlıklı bireyler olarak büyüebilmeleri açısından son derece önemlidir. Bu yüzden, erken çocukluk eğitimi ve bakımı, hem bireylerin hem de toplumun gelişimi açısından stratejik bir öncelik haline gelmelidir.

2.2. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim Özellikleri

2.2.1. Bilişsel gelişim

Biliş terimi, insanların bilgi edinmeleri, hatırlamaları ve bu bilgiyi nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri anlamına gelir. Bilişsel gelişim ise, kişinin etrafındaki dünyayı anlama ve öğrenme sürecidir ve bu, aktif zihinsel faaliyetlerin ilerlemesi ile ilişkilidir. Bu süreçte çocuklar, dili kullanma, mantık yürütme, sorun çözme ve bilgi edinme gibi beceriler kazanırlar. Aynı zamanda kıyas yapma, farklı renkleri tanıma, eksikleri tamamlama ve kavramları ayırt etme gibi bilişsel görevleri de yerine getirirler (Papalia et al. 2021).

Piaget'in teorisi, bilişsel gelişim kuramları arasında ilk önemli teori olarak bilinir. Piaget, bireylerin zihinsel gelişimi üzerine çalışmalar yapmış ve farklı yaş gruplarındaki çocukların düşünce tarzlarını uzun süre incelemiştir. O, bireyin çevresiyle aktif bir şekilde etkileşimi sayesinde zekanın oluştuğunu belirtir. Piaget'e göre, zeka kişinin çevresiyle etkili ve verimli bir uyum sağlamasıdır. Birey, çevresindeki nesneleri gözlemleyerek, deneyimleyerek, tat alarak, duyarak ve koklayarak bilgi toplar. Beş duyusuyla elde ettiği bu bilgiler doğrultusunda farklı tepkiler verir (özümleme). Birey, nesnelere tepkilerinde önce mevcut bilgi birikimini kullanır ve daha sonra tepkilerini değiştirir (uyma). Böylelikle, bulundukları çevreye, nesnelere ve yeni durumlara adapte olurlar (adaptasyon). Bu süreç, Piaget'in görüşüne göre sadece bebeklik veya çocukluk dönemlerinde değil, tüm yaşam boyunca devam eder (Acar ve Usta, 2022)

Erken çocukluk dönemi, zihinsel gelişimin en çabuk ve en hassas şekilde gerçekleştiği önemli bir dönemdir. Bu dönem, tipik olarak doğumdaki zamandan 6 ya da 8 yaşına kadar uzanır ve çocuğun çevresiyle olan bağlantısı sayesinde bilgi edinme, sorun çözme, dikkat, bellek ve dil gibi zihinsel yetenekleri gelişmeye başlar (Papalia et al., 2021; Acar ve Usta, 2022). Bilişsel gelişim, bir kişinin doğumuyla başlayan ve

çevresini, yaşadığı dünyayı anlama sürecidir. Bu süreç, düşünme tarzlarını daha karmaşık ve etkili bir hale getirmeye yönelik bir evrimi içerir ve yetişkinlik dönemine kadar sürer. Gelişim üzerine çalışan teorisyenler, bilişsel gelişimle ilgili bazı temel görüşler öne sürmektedirler.

İsviçreli gelişim psikoloğu Jean Piaget, erken çocukluk dönemini 2 ila 7 yaş arası için “işlem öncesi dönem” (preoperational stage) olarak tanımlar. Bu süreçte, çocuklar nesneleri temsil etme, semboller kullanma ve basit mantık yürütme becerileri geliştirir. Ancak, düşünme şekilleri henüz mantık kurallarına tam olarak dayanmamaktadır; benmerkezci düşünme ve dış görünüme odaklanma durumu yaygındır (Shaffer and Kipp, 2010). Çocuklar, başkalarının bakış açılarını anlamakta zorluk yaşayabilirler; ancak, sembolik oyunlar aracılığıyla soyutlama yetenekleri yavaş yavaş gelişmeye başlar.

Erken çocuklukta dil gelişimi, bilişsel kapasitenin artmasında belirleyici bir faktördür. Dil, iletişim için bir araç olmasının yanı sıra düşünmenin de bir parçasıdır. Bu dönemde çocukların kelime hazineleri hızla genişler; 2 yaşındaki bir çocuk, yaklaşık 200-300 kelimeye sahipken, 6 yaşına geldiğinde 10.000’in üzerinde kelimeyi anlamayı başarır (Acar ve Usta, 2022). Bu artış, çocukların anlatım becerileri kadar, olayları sıralama, neden-sonuç ilişkisi kurma ve soyut düşünmeye geçiş gibi zihinsel yeteneklerinin de gelişmesine katkıda bulunur.

Ayrıca, yapılan araştırmalar erken yaşlarda yüksek kaliteli eğitime erişimin bilişsel gelişim üzerinde kalıcı etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle dezavantajlı gruplardan gelen çocuklar için kaliteli erken çocukluk eğitimi, bilişsel gelişimi destekleyerek okul başarısı ve yaşam kalitesi gibi uzun vadeli sonuçlara olumlu katkılar sunmaktadır. Oyun temelli öğrenme, deneyimsel etkinlikler ve çocuk merkezli yaklaşımlar, bilişsel kapasitelerin desteklenmesinde etkili stratejiler olarak öne çıkmaktadır (Melhuish et al., 2015).

Sonuç olarak, erken çocukluk dönemindeki bilişsel gelişim, çocukların öğrenim potansiyelini şekillendiren ve zihinsel yeteneklerinin temellerini atan bir süreçtir. Bu süreç, hem biyolojik olgunlaşma hem de sosyal etkileşim ve çevresel destekle biçimlenir. Bu nedenle, çocuklara bilişsel olarak zengin, uyarıcı ve destekleyici bir ortam sunmak, onların gelecekteki akademik ve sosyal başarılarının belirleyici unsurlarından biridir.

2.2.2. Psikososyal gelişim

Erken dönem çocukluk, bireyin sosyal becerilerini kazanması, kişilik gelişimi ve duygusal yapısının temellerinin atıldığı önemli bir süreçtir. Doğumdan yaklaşık altı ila sekiz yaşına kadar olan bu zaman dilimi, çocuğun hem birey hem de toplum içindeki kimliğini oluşturmaya başladığı bir gelişim aşamasıdır (Papalia et al., 2021). Psikososyal gelişim, bireyin sosyal ortamı ile olan etkileşimleri, öz benlik algısı, empati yeteneği, öz kontrol ve duygusal dengeleme gibi yetenekleri içerir. Bu gelişim süreci, özellikle aile, arkadaşlar, bakım veren kişiler ve okul öncesi öğretmenlerle yapılan etkileşimler aracılığıyla şekillenir.

Psikososyal gelişimi anlamak için temel teorilerden biri Erik Erikson'un psikososyal gelişim teorisidir. Erikson'a göre, erken çocukluk döneminde iki ana kriz yaşanmaktadır: 1-3 yaş arasında “özerklik kazanma ile utanç ve kuşku”, 3-6 yaş arasında ise “girişimcilik ile suçluluk” dönemi gözlemlenir (Acar ve Usta, 2022). Dönem boyunca çocuk, bağımsız hareket etme, karar verme ve çevresini keşfetme gibi beceriler edinirken, uygun destek ve rehberlik alarak özgüven geliştirebilir. Aksi halde, utanç, kuşku veya suçluluk duyguları baskın olabilir. Bu yüzden çocuğun sağlıklı psikososyal gelişimi için güvenli bir duygusal alan sunulması, uygun sınırların belirlenmesi ve özgürlüğün dengelenmesi büyük önem taşımaktadır (McLeod, 2018).

Aile ilişkileri ve bağlanma tarzı, çocukların erken dönem gelişiminin en etkili unsurlarındandır. Bowlby'nin bağlanma teorisine göre, çocukluk döneminde güvenli bağlar kurmak, bireyin ileride sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmesine olanak tanır (Bowlby, 1988). Ainsworth (1979) deneyine göre ise yabancı bir ortam içerisinde çocuğun bağ kurduğu kişi (ebeveynleri ya da bakımından sorumlu kişi) yanındayken çocuk serbest bir şekilde keşifte bulunur, bağ kurduğu kişi ortam dışında olması halinde yabancı birinin gelmesiyle endişeye kapılmaz. Bağ kurduğu kişinin geçici yokluğuna farkındalık gösterir. Bağ kurduğu kişi ortama döndüğünde, çocuk onu gergin bir şekilde karşılasa dahi bu durumu kısa sürede üzülmekten atlatabiliyorsa güvenli bağlanma sağlanmıştır (Santrock, 2023). Bakım veren kişi ile güvenli bağ kuran birey yaşamının ileriki yıllarında özgüvenli, duygularını kontrol edebilen, yaşadığı tecrübelerden ders çıkarabilen, akademik başarısı yüksek, duygusal ilişkilerinde karşısına çıkan sorunlarla baş edebilen, sağlıklı bir birey olma meyili sergiler (Doksat ve Ciftci, 2016).

Psikososyal gelişim sürecinde oyun, çocukların duygularını ve düşüncelerini ifade etme, sosyal kuralları öğrenme ve kendilik kavramını geliştirme bakımından

önemli bir role sahiptir. Özellikle sembolik ve işbirliğine dayalı oyun aracılığıyla çocuklar, roller arasında geçiş yaparak empati kurma, paylaşma ve sıra bekleme gibi sosyal becerileri doğal bir şekilde öğrenirler. Bu nedenle, oyun sadece eğlence aracı olarak değil, aynı zamanda gelişimsel bir ihtiyaç olarak erken çocukluk eğitim programlarında yer almalıdır (Bodrova & Leong, 2007).

Erken dönemlerde yaşanan duygusal deneyimler ve bunların nasıl yönetildiği de psikososyal gelişimi doğrudan etkiler. Öz düzenleme becerileri, çocukların duygularını ve davranışlarını kontrol edebilme yetenekleridir ve bu beceri çocukluk döneminde hızla gelişir (Denham et al., 2012). Öz düzenleme, ileriki yaşlarda sosyal ilişkiler, akademik başarı ve mental sağlık açısından önemli bir belirleyici olarak kabul edilir. Çocukların duygularını tanıyıp uygun bir şekilde ifade etmeleri, sağlıklı psikososyal gelişimin bir göstergesi olarak görülür.

Psikososyal gelişim, kültürel çerçeveden ayrı bir şekilde değerlendirilemez. Her kültür, çocuğun kimlik oluşumu ve toplumsal davranışları üzerinde etkili olan çeşitli normlar, değerler ve yetiştirme yöntemleri taşır. Baumrind'in ebeveynlik stilleri teorisine göre, demokratik ebeveynlik tarzı—sınır koyarken destekleyici ve iletişime açık bir yaklaşım—çocukların özgüven ve sosyal yeterliliklerinin artmasına yardımcı olur (Baumrind, 1991). Bunun yanında, aşırı otoriter ya da kayıtsız ebeveyn tutumları psikososyal gelişimi olumsuz yönde etkileyebilir.

Sonuç olarak, erken dönem çocuklukta gerçekleşen psikososyal gelişim, bireyin benlik algısı, sosyal ilişkilere uyum sağlaması, duygusal denge kurabilmesi ve toplumsal yaşamla entegrasyonu açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu dönemde çocuklara sunulan güvenli, destekleyici ve saygılı bir ortam, sağlıklı psikososyal gelişimin sürdürülmesi için hayati öneme sahiptir. Gelişimsel risklerin erken dönemlerde tespit edilmesi ve önleyici müdahale ile desteklenmesi, çocukların uzun vadeli ruhsal ve sosyal iyilik durumları açısından da oldukça kritik bir durumdur.

2.2.3. Benlik gelişimi

Erken çocukluk dönemi, bireyin kendini tanıma sürecinin başladığı ve kişilik oluşumunun temellerinin atıldığı önemli bir gelişim aşamasıdır. Bu dönem, doğumdan yaklaşık altı yedi yaşına kadar sürer ve çocuklar bu süreçte kim olduklarına, neler yapabileceklerine ve çevrelerindekiilerin onlara nasıl baktığına dair temel inançlar kazanmaya başlarlar (Papalia et al., 2021). Benlik gelişimi, çocuğun kendi niteliklerini, hislerini, yeteneklerini ve sosyal rollerini anlamasıyla şekillenir. Bu

gelişim süreci, bilişsel, sosyal ve duygusal ilerlemeyle sıkı bir ilişki içindedir.

Erik Erikson'un psikososyal gelişim teorisi, erken çocukluk dönemini benlik gelişimi açısından iki temel aşamaya ayırır: Özerklik kazanma ile utanç ve kuşku (1–3 yaş) ve Girişimcilik ile suçluluk (3–6 yaş). İlk aşamada çocuk, bağımsız şekilde hareket etmeyi, kendi tercihlerini yapmayı ve çevreyle etkileşim kurmayı öğrenir. Bu becerilerin doğru bir biçimde desteklenmesi, çocuğun sağlıklı bir benlik algısı oluşturmaya yardımcı eder. Aksi takdirde, utanç, çekingenlik ve özgüven kaybı yaşanabilir. İkinci aşamada ise çocuk, aktif bir şekilde girişimde bulunur, hedefler belirler ve sonuçları gözlemlemeye başlar. Başarılı deneyimler, pozitif benlik saygısını güçlendirirken, cezalandırıcı veya kısıtlayıcı çevresel tutumlar, suçluluk hissini artırabilir.

Benlik gelişiminin mühim bir parçası da benlik saygısı (self-esteem) ve kendilik değeridir. Erken çocuklukta benlik saygısı çoğu zaman yüksektir zira çocuklar henüz kendi performanslarını başkalarıyla kıyaslama yetisine tam olarak sahip değildir. Fakat çevreden gelen geribildirimler (özellikle ebeveyn ve öğretmenlerden) benlik değerinin şekillenmesinde büyük rol oynar. Olumlu pekiştirme, çocuğun güçlü yanlarına odaklanma ve kabul edilme hissi, yüksek benlik değeri gelişimini destekler (Baumeister et al., 2003).

Benlik gelişimi, sadece bireysel özellikleri değil aynı zamanda toplumsal kimlik boyutlarını da kapsar. Cinsiyet kimliği, erken çocukluk evresinde şekillenmeye başlar ve benlik yapısının kayda değer bir parçası haline gelir. Çocuklar 2–3 yaşlarında kendi cinsiyetlerini tanımlarlar ve bu, benlik şemalarına yerleşir. Bu süreçte çocuklar, toplumsal cinsiyet rollerini gözlemleyerek, "erkek gibi davranmak", "kız gibi oynamak" benzeri kalıpları içselleştirirler. Bu öğrenmeler benlik yapısını etkiler ve gelecekteki kimlik gelişimine zemin hazırlar (Martin and Ruble, 2004).

Baumrind'in ebeveynlik stilleri kuramı, çocukların benlik gelişiminde ebeveyn tutumlarının etkisini vurgular. Demokratik ebeveynlik, çocukların özgüvenli, özerk ve olumlu benlik algısına sahip bireyler olarak büyümelerini desteklerken; otoriter yahut ihmalkâr ebeveynlik ise çocuğun benlik gelişimini olumsuz etkileyebilir (Baumrind, 1991). Bu bağlamda, sıcaklık, tutarlılık ve destekleyici iletişim, olumlu benlik gelişimi için hayati ehemmiyete sahiptir.

Benlik gelişimi, yalnızca aile içinde değil, aynı zamanda çocukların akranlarıyla ve öğretmenleriyle kurduğu münasebetlerde de şekillenir. Okul öncesi eğitim ortamları, çocukların sosyal geribildirim aldığı, başarı ve başarısızlıkla

karşılaştığı, kendini ifade ettiği sahalardır (Mashburn et al., 2008). Nitelikli erken çocukluk eğitimi, çocuklara benlik değerlerini keşfetmeleri, ifade etmeleri ve geliştirmeleri için fırsatlar sunar.

Erken çocukluk zamanı, benlik gelişiminin temel taşlarının atıldığı bir aşamadır. Öz farkındalık, özerklik, duygusal düzenleme, cinsiyet kimliği ve sosyal roller bu süreçte şekillenir. Bu devrede kazanılan olumlu benlik algısı, bireyin hayatı boyunca sosyal ilişkilerinden akademik başarısına, karar verme becerisinden ruh sağlığına kadar pek çok alanı etkiler. Bu nedenle erken çocukluk döneminde çocuğa güvenli, destekleyici ve etkileşimsel bir gelişim ortamı sunulması, sağlıklı benlik gelişimi için elzemdir.

2.3. Anne Tutumları

2.3.1. Demokratik tutum

Demokratik tutum, ebeveynin evladına karşı şefkatli, ilgili ve destekleyici bir yaklaşım sergilerken aynı zamanda belirli sınırlar ve kaideler koyduğu, çocukla açık iletişim kurduğu ve karar süreçlerine evladını da dahil ettiği bir ebeveynlik biçimidir (Baumrind, 1991). Bu davranış, çocuğun birey olarak kabul edilmesini, his ve düşüncelerine saygı gösterilmesini ve yaşına uygun vazifeler verilmesini içerir. Demokratik anne, çocuğun fikirlerini dinler, lüzum ettiğinde rehberlik eder ve çocuğun kişisel farklılıklarını destekler.

Baumrind'in ebeveynlik tarzları kuramında demokratik davranış, otoriter ebeveynlik (authoritative parenting) olarak tanımlanır ve diğer tarzlar olan otoriter (authoritarian), izin verici (permissive) ve ihmalkâr (neglectful) tutumların aksine çocukların gelişiminde en olumlu neticeleri doğuran yaklaşım olarak görülür (Baumrind, 1991). Otoritatif ebeveynler, yüksek düzeyde alaka ve denetimi bir arada sunar. Bu denge, çocuğun hem sevildiğini hissetmesini hem de yönlendirilmesini sağlar.

Demokratik tutum aynı zamanda Erikson'un psikososyal gelişim kuramı hususunda da kıymetlidir. Erikson'a göre çocuğun özerklik, girişimcilik ve kimlik geliştirme evrelerinde, çevresinden aldığı destek, takdir ve güven duygusu, sağlıklı bir benlik gelişimi için temel oluşturur. Demokratik ana tutumu, çocuğun bu evrelerde başarılı olmasını destekleyen güvenli bir sosyal ortam sunar.

Demokratik tutum, bireysel kültürlerde yaygın olsa da, son zamanlarda kolektif kültürlerde de çocuk gelişiminde önem taşıdığı kabul edilmektedir. Türkiye'deki

araştırmalar, demokratik tutum sergileyen annelerin çocuklarında daha yüksek sosyal uyum, duygusal denge ve akademik başarı düzeylerinin bulunduğunu göstermektedir (şalıci ve ark., 2018; Yurt ve Özyürek, 2023). Ancak bazı kültürel ortamlarda, otoriteye saygı ve ebeveynin kontrolü daha belirgin olabileceğinden, demokratik tutumun uygulanışı farklılık gösterebilmektedir.

Demokratik anne tutumunun sürdürülebilmesi için bazı temel ilkeler önerilmektedir:

- Çocuğın yaşına uygun şekilde söz hakkı verilmesi
- Açık ve iki yönlü iletişim kurulması
- Sınır koyarken aynı zamanda nedenlerinin açıklanması
- Hatalar karşısında cezalandırmak yerine rehberlik yapılması
- Duyguların bastırılmasına değil, ifade edilmesine izin verilmesi

(Acar ve Usta, 2022; De Raeymaecker et al., 2022)

• Demokratik anne tutumu, çocuğın birey olarak tanınmasını sağlar ve onların uygun yaşta sorumluluklar alarak gelişmelerine yardımcı olur. Bu yöntem, hem destekleyici hem de yapılandırıcı bir ebeveynlik şeklidir. Çocuklarda öz güven, sorumluluk bilinci, empati, öz benlik kontrolü ve sosyal yeteneklerin gelişmesine katkıda bulunur. Uzun vadede, bu durum sağlıklı kişilik gelişimi, sosyal uyum ve akademik başarı gibi olumlu sonuçlarla bağlantılıdır. Anne ve babaların demokratik bir tutum göstermeleri, yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumda da sağlıklı bireylerin yetişmesine katkıda bulunmaktadır.

2.3.2. Otoriter tutum

Anne-baba davranışları, çocukların duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimleri üzerinde doğrudan etkisi olan temel çevresel etmenlerdendir. Bu davranışlar arasında yer alan otoriter ebeveynlik, çocuğın davranışlarını sert kurallarla sınırlayan, itaat ve disiplin odaklı bir yaklaşımı temsil eder. Otoriter anne tutumu, çocuğın bağımsızlığını geri planda bırakarak, kontrol, baskı ve ceza ile çocuk yetiştirme anlayışını benimsemektedir (Baumrind, 1991, Acar ve Usta, 2022).

Otoriter ebeveynlik, çocuğın yaşamında katı kurallar uygulayan, karar süreçlerinde çocuğa söz hakkı tanımayan ve duygusal bağ ve destek yerine, itaat ve disiplini ön planda tutan bir ebeveynlik şeklidir (Baumrind, 1991). Otoriter anneler, sıklıkla çocuğın düşüncelerine önem vermez, duygu ifadesini kısıtlar ve davranışları

dışardan gelen ceza ile kontrol etmeye çalışır.

Türkiye'deki çeşitli araştırmalar, ebeveynlerin özellikle geleneksel yapıya sahip bölgelerde otoriter tutum geliştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Önder ve Gülay, 2007; Ogelman ve Uçar, 2013). Ancak, bu tutumun çocuklar üzerindeki olumsuz psikolojik etkileri, kültürler arası araştırmalarda benzer biçimde gözler önüne serilmiştir.

Uzmanlar, otoriter tutumun olumsuz etkilerinden kaçınmak için ebeveynlerin şunlara dikkat etmesini önermektedir:

- Çocuğun yaşına uygun söz hakkı tanımak
- Kuralları açıklayıcı biçimde ifade etmek
- Ceza yerine rehberlik edici disiplin yöntemleri kullanmak
- Duygulara saygı göstermek ve duygusal yakınlık kurmak

(Gordon, 2001; Acar ve Usta, 2022)

Otoriter anne tutumu, çocukların uygulanan kurallara uymasını kısa süreli olarak sağlayabilir; ancak bu durum, bireylerin duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Özellikle özsaygı, duygusal denge sağlama, empati ve sosyal etkileşimde uyum gibi yetenekler bu tür bir tutumdan olumsuz etkilenebilir. Bu yüzden, otorite ve sevgi arasında bir denge yaratan, açıklayıcı, anlayışlı ve destekleyici ebeveynlik yaklaşımları, çocukların gelişimi açısından daha olumlu sonuçlar sağlamaktadır.

2.3.3. Aşırı koruyucu tutum

Anne ve baba tutumları, çocuğun kişilik yapısını, özgüvenini, sosyal becerilerini ve psikolojik dengesini uzun bir süre etkiler. Bu tutumlardan biri olan aşırı koruyuculuk, çocuğun üstlenebileceği sorumlulukları bile almasına imkan tanımayan ve sürekli olarak tehlikelerden koruma amacıyla onu kontrol altında tutan bir ebeveynlik tarzıdır. İyi niyetle hareket eden aşırı koruyucu anneler, çocuğun bağımsızlaşmasını ve kendi değerini geliştirmesini zorlaştırabilir (Segrin et al., 2013; Schiffrin et al., 2014)

Aşırı koruyucu bir tutum, annenin çocuğun her hareketini yönlendirme, denetleme ve onun adına karar verme isteğiyle karakterizedir. Bu durumda çocuk; düşmemesi, üzülmemesi veya hata yapmaması için fazla koruma altında tutulur, sürekli müdahaleye maruz kalır ve genellikle risk almaktan men edilir.

Aşırı koruyuculuk, gelişim psikolojisi alanlarında “özerkliğin gelişiminin engellenmesi” olarak tanımlanır. Erikson’un psikososyal gelişim teorisine göre, 1,5–3 yaş arasındaki “özerkliğe karşı utanç ve kuşku” aşaması, çocuğun bağımsız eylemleri desteklenmediği takdirde olumsuz yönde etkilenir. Aşırı koruyucu anneler, çocuklarının kendi başlarına bir şeyler yapmalarına izin vermediklerinde, çocukta “yapamama” hissinin oluşmasına neden olabilir.

Ayrıca, Baumrind’in ebeveynlik stilleri modelinde aşırı koruyuculuk, yüksek ilgi ama yüksek kontrol ile bazen otoriter bir tutuma, bazen de “dengesiz izin verici” bir tutuma yakınlık gösterebilir. Burada dikkate değer olan nokta, çocuğun birey olarak gelişiminde sürekli korunma nedeniyle karar verme ve risk değerlendirme gibi bilişsel ve sosyal yeteneklerinin zayıf kalmasıdır.

Uzmanlar, aşırı koruyucu tutumdan kaynaklanan olumsuz etkileri azaltmak için ebeveynlere şu önerilerde bulunmaktadır:

- Çocuğa yaşına uygun sorumluluklar vermek
- Hataların öğrenme sürecinin parçası olduğunu kabul etmek
- Risk alma fırsatları tanımak (kontrollü ortamda)
- Aşırı müdahaleci değil, rehber bir tutum benimsemek
- Çocuğun kendi kararlarını deneyimlemesine olanak tanımak

(Ginsburg, 2007)

Aşırı koruyucu bir anne yaklaşımı, sevgiden ve şefkatten kaynaklansa da, çocuğun birey olarak gelişimine olumsuz etki yapabilir. Bu şekilde büyüyen çocuklar, sosyal ve duygusal anlamda bağımlı, kendine güvenmeyen ve problem çözme yetenekleri zayıf kişiler haline gelebilir. Bu sebeple, çocuğa güven duyulması, bağımsızlık teşvik edilmesi ve onun yaşına uygun bir şekilde desteklenmesi, sağlıklı bir kişilik gelişimi için oldukça önemlidir.

2.3.4. İlgisiz/ihmalkar tutum

Anne tutumları, çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde anahtar bir etki yapmaktadır. Bu anlamda, ilgisiz veya dikkatsiz olarak tanımlanan anne tutumu, çocuğun temel ihtiyaçlarını yeterli şekilde karşılamama, duygusal destek sağlamama ve rehberlik yapmama gibi nitelikler taşır (Baumrind, 1991). Böyle bir ebeveynlik tarzında, annenin çocuğa olan ilgi ve bağlılığı düşük seviyededir; bu durum ise çocukta özgüven kaybı, davranışsal sorunlar ve akademik başarısızlık gibi olumsuz

sonuçlar doğurabilir. İhmalkar bir anne tutumu, genellikle anne-baba bağının zayıf olduğu durumlarla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, yapılan araştırmalar ilgisiz veya dikkatsiz ebeveynlik yaklaşımlarının çocuklarda antisosyal davranışlar ve düşük öz disiplin becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Steinberg, 2001).

Bu açıdan bakıldığında, ilgisiz ya da ihmalkar ebeveyn tutumlarının çocuğun anlık gelişimi üzerinde olduğu kadar, uzun vadede ruh sağlığı ve toplumsal uyum üzerinde de olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Özellikle ergenlik döneminde görülen davranış sorunlarının çoğunlukla bu tür ebeveynlik şekillerinin etkisiyle ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

2.3.5. Tutarsız tutum

Tutarsız tutum, çocukların sınırları anlama ve kuralları kabul etme yeteneklerini olumsuz yönde etkiler. Ebeveynlerin bazen disiplini uygulayıp bazen ceza vermemesi, çocuğun davranışlarını kontrol etmesini zorlaştırır ve kurallara uymayı öğrenmesini engeller. Bu durum, çocuklarda davranış sorunlarının yanı sıra, agresif davranışlar ve dışa dönüklük bozuklukları gibi risklerin artmasına yol açmaktadır (Baumrind, 1991).

Tutarsız ebeveyn tutumu, özellikle ergenlik öncesi dönemde çocukların öz düzenleme yeteneklerinin gelişimini olumsuz etkiler. Bu aşamada çocuklar, ebeveynlerden gelen mesajlardaki tutarsızlıkları anlamakta zorluk çeker ve bu durum kaygı, güvensizlik ve düşük özsaygı gibi psikososyal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Ayrıca, tutarsız ebeveynlik, çocuklarda bağlanma sorunlarının ve psikopatolojik belirtilerin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır (Bowlby, 1988).

Sonuç olarak, tutarsız anne tutumu, çocuğun davranışsal ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyen önemli bir faktör olarak literatürde yer almakta ve tutarlı, öngörülebilir ebeveynlik biçimlerinin çocuk gelişimi için ne kadar hayati olduğu vurgulanmaktadır (Aunola et al., 2000).

2.4. Benlik Algısı Kavramı

2.4.1. Tanımı ve bileşenleri

Benlik algısı, bir kişinin kendisi hakkında sahip olduğu düşüncelerin, duyguların ve inançların toplamını belirtir. Bu kavram, bireyin kendi kimliği, kendine verdiği değer ve kendisine olan tutumlarının bir yansımasıdır. Benlik algısında bireyin özsaygısı, özdeğeri ve öz yeterliliği gibi unsurlar da bulunur.

Benlik algısı, gelişim psikolojisinde oldukça önemli bir kavramdır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde şekillenen benlik algısı, çevresel etkileşimler, aile tutumları ve sosyal deneyimlerden etkilenir. Erikson'a göre, sağlıklı bir benlik algısı, kimlik gelişimi sürecinde bireyin öz güveni ve sosyal uyumunun temel unsurlarındandır. Aynı zamanda, olumlu bir benlik algısı, bireyin akademik başarılı olması, sosyal beceriler edinmesi ve psikolojik sağlığı ile sıkı ilişkiler kurmaktadır.

Rosenberg (1965) tarafından oluşturulan Benlik Saygısı Ölçeği, benlik algısının değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu ölçüm, bireyin kendisine karşı genel olumlu ya da olumsuz tutumunu belirler. Benlik saygısı yüksek olan bireyler, zorluklarla başa çıkmada daha dirençli, problem çözme becerileri güçlü ve sosyal ilişkilerde daha başarılı olurlar (Mruk, 2006).

Ayrıca, benlik algısı bilişsel ve duygusal süreçlerle yakından ilişkilidir. Bireylerin kendilerini algılayış biçimi, stresle başa çıkma yöntemlerini, motivasyonlarını ve yaşam memnuniyetlerini etkiler. Olumsuz benlik algısı ise depresyon ve anksiyete gibi ruhsal sorunlara yol açabilir (Orth et al., 2012).

Sosyal psikoloji çalışmalarında, benlik algısının sosyal çevreden gelen geri bildirimlerle şekillendiği ve sürekli değişim gösterdiği ortaya konmuştur. Bu durum, bireylerin kendilerini başkalarının gözünden görmeye çalışmasını ve bu algının benlik kavramını etkilemesini sağlar.

Bilişsel Bileşen: Bilişsel bileşen, bir kişinin kendisi hakkında sahip olduğu düşünceler, inançlar ve algılar demektir. Bu bileşen, bireyin kendini nasıl tanıdığı ve yetenekleri ile kişisel özellikleri konusunda nasıl bir anlayışa sahip olduğu ile ilgilidir. Örneğin, "Ben başarılı bir öğrenciyim" ya da "Ben sosyal bir insanım" gibi kişisel değerlendirmeler bilişsel benlik algısını meydana getirir.

Duygusal Bileşen: Duygusal unsur, kişinin kendine dair hissettiği iyi ya da kötü duyguları içerir. Bu unsur, özsaygı ya da benlik saygısı olarak adlandırılır ve kişinin kendini ne ölçüde kıymetli ve kabul görmüş hissettiğini ortaya koyar (Mruk, 2006). Yüksek özsaygı, olumlu bir benlik hissini, düşük özsaygı ise benlik tatminsizliğini işaret eder.

Davranışsal Bileşen: Davranışsal unsur, kişinin kendilik algısına bağlı olarak gösterdiği tutum ve hareketleri kapsar. Bu unsur, bireyin kendisini nasıl ifade ettiği, sosyal ilişkilerdeki davranış biçimi ve kendilik algısına uygun hareket edip etmediği ile ilgilidir. Örneğin, öz güveni yüksek bir kişi sosyal ortamlarda daha aktif bir şekilde hareket edebilir.

2.4.2. Erken çocuklukta benlik algısı

Erken çocukluk döneminde de benlik gelişiminin devam ettiği göz önüne alındığında bu dönem, çocukların duygularını yönetebilme becerileri, sosyal becerilerde yenilik, kız ve erkek çocuklarının kendi cinsiyetlerine özgü farkındalık kazanmaları ve ahlaki temellerin geliştiği zaman olarak tanımlanmaktadır. Erken çocukluk döneminde çocuklar öz farkındalık kazandıkça benlik algıları bir başka ifade ile kendilerini tanımladığına inandığı yetenek, tutum, davranış ve değerler kazanmaya başlamaktadırlar (Berk, 2020). Benlik algısı çocuklarda hem içsel olarak hem de dışsal olarak çevresel uyaranlardan beslenmektedir (Şenol ve Karaca, 2020).

Erken çocukluk dönemindeki benlik algısı, sadece bilişsel farkındalıkla değil; aynı zamanda çocuğun kendine yönelik olumlu veya olumsuz duygularını da kapsar. Ebeveynlerin ve bakımverenlerin tutumları, çocuğun kendini değerli ve güvende hissetmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Güvende hissetme, erken benlik gelişimini desteklerken, tutarsız veya ilgisiz bakım, benlik algısında eksikliklere neden olabilir (Bowlby, 1988).

Erken dönemde gelişen benlik algısı, bireyin ilerleyen gelişim aşamalarında psikososyal uyumunu, akademik başarısını ve ruh sağlığını belirleyen temeli oluşturur. Olumlu bir benlik algısına sahip olan çocukların özgüvenlerinin yüksek ve sosyal ilişkilerinin daha sağlıklı olduğu gözlemlenir (Mruk, 2006).

Diğer taraftan, erken benlik algısındaki olumsuzluklar, ileriki yıllarda davranış sorunları, anksiyete ve düşük özsaygı gibi problemler yaratabilir (Orth et al., 2012). Bu sebeple, erken çocukluk döneminde benlik algısını destekleyen ebeveyn tutumları ile sosyal çevre unsurlarının önemi vurgulanmalıdır.

2.5. Anne Tutumları ile Benlik Algısı Arasındaki Kuramsal İlişki

Anne davranışlarının, çocuğun psikososyal gelişiminde önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir ve bu durum, çocukların benlik algısının şekillenmesinde kritik bir işlev üstlenir (Wang et al., 2021; Kim, 2022; Wang et al., 2024). Anne tutumlarındaki farklı özellikler, çocukların kendilik algıları, özgüvenleri ve duygusal gelişimleri üzerinde doğrudan etkiye sahiptir (Erol and Orth, 2011).

Anne tutumları genellikle dört temel grupta incelenir: otoriter, demokratik (otoritatif), izin verici ve ilgisiz/ihmalkar tutumlar. Bu temalar, her bir anda çocuğun benlik algısı gelişimini çeşitli şekillerde etkileyebilir.

Demokratik (Otoritatif) Anne Tutumu: Sıcak, destekleyici ve tutarlı disiplin uygulayan anne tutumu, çocuklarda yüksek benlik saygısı ve olumlu benlik algısı gelişimini destekler. Bu tutuma sahip annelerin çocukları, kendilerini değerli ve yeterli görürler.

Otoriter Anne Tutumu: Katı, disiplinli ve duygusal açıdan mesafeli anne tutumu, çocuklarda düşük benlik saygısı ve benlik algısında olumsuzluklar yaratabilir (Erol and Orth, 2011). Bu tutum, çocuğun kendine yönelik güvensizlik geliştirmesine neden olabilir.

İzin Verici ve İhmalkar Tutumlar: Fazla serbest ya da ilgisiz tutumlar, çocuğun benlik algısında kararsızlık ve belirsizlik yaratabilir; çocuklar kendilerini değersiz veya yetersiz hissedebilir. Erikson'un psikososyal ilerleme teorisinde, erken çocukluk devresinde "emniyet karşı güvensizlik" aşaması, ebeveyn yaklaşımlarının benlik oluşumuna temel oluşturduğunu belirtir. Emniyet veren, düzenli ve destekleyici anne tavrı, sağlıklı benlik değerlendirmesinin temelini atarken; güvensizlik ve menfi yaklaşımlar benlik algısında zaaflara yol açar.

Bowlby'nin bağlanma teorisi de anne tutumları ile benlik algısı arasındaki bağlantıyı açıklamada önemli bir çerçeve sağlar. Emin bağlanan çocuklar, kendilerini değerli ve sevilen bireyler olarak algırlar; bu vaziyet onların benlik algısını olumlu etkiler (Bowlby, 1988; Laible et al., 2000). Güvensiz bağlanma ise benlik algısında problemlere sebep olabilir.

İncelemeler, anne tutumlarının çocukların benlik algısı ile kayda değer bağlantılar taşıdığını gösterir. Örneğin, otoritatif anne yaklaşımı, ergenlerde yüksek benlik saygısı ve olumlu benlik algısı ile alakalıdır (Aunola et al., 2000; Erol and Orth, 2011). Ek olarak, aşırı koruyucu veya ihmalcı anne yaklaşımlarının benlik algısını menfi etkilediği tespit edilmiştir (Steinberg, 2001).

Anne yaklaşımlarının benlik algısına etkisi kültürel farklılıklar gösterebilir. Bazı kültürlerde otoriter tutum, disiplin ve hürmet kapsamında olumlu algılanabilirken, bireyselci kültürlerde olumsuz değerlendirilebilir. Bu vaziyet, benlik algısının kültürel ortamda nasıl biçimlendiğine işaret eder.

2.6. Benlik Kuramı Teorileri

2.6.1. Bowlby'nin Bağlanma Teorisi

John Bowlby tarafından ortaya konan Bağlanma Teorisi, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini daha iyi anlamak için önemli bir teorik çerçeve sunar. Bu

kuram, bireylerin erken yaşam deneyimlerinin, özellikle anne ile bebek arasındaki etkileşimlerin, yaşam boyunca devam eden psikososyal gelişimleri ve ilişkileri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu iddia eder (Bowlby, 1982).

Bağlanma, çocuk ile bakım veren kişi (genellikle anne) arasında oluşan ve çocuğun güvenliğini sağlayan duygusal bir bağlantıdır (Bowlby, 1982). Bu bağlantı, çocuğun kendini güvende hissetmesini, çevresini keşfetmesini ve duygusal olarak kendisini düzenlemesini sağlar.

Bowlby'ye göre, bağlanma sistemi evrimsel bir gelişim göstermiştir ve çocukların hayatta kalmaları için güvenli bir temel oluşturur. Bir çocuk stres ya da tehlike hissettiğinde bakım verenine yaklaşarak güven arar; bu duruma “bağlanma davranışı” denir (Bowlby, 1982).

Bağlanma niteliği, bireyin öz-algısı ve öz saygısının gelişiminde önemli bir faktördür. Güvenli bağlanma geliştiren çocuklar, kendilerini kıymetli ve sevimli olarak değerlendirirken, güvensiz bağlanma şekilleri öz-algıda olumsuzluklara yol açabilir. Bu kapsamda, erken bağlanma deneyimleri kişinin ilerleyen yaşlarda kurduğu ilişkilerin ve psikolojik sağlığının temelini oluşturur. Bağlanma kuramı, son yıllarda nörobilim ve gelişim psikopatolojisi alanlarıyla bütünleştirilerek daha geniş bir perspektife erişmiştir (Schore, 2001). Ancak, kuramın evrenselliği ve kültürel farklılıklara yeterince açıklık getirmediği şeklinde eleştiriler de bulunmaktadır (Rothbaum et al., 2000). Buna karşın, bağlanma kuramı, çocuk gelişimi ve ruh sağlığı alanında temel ve vazgeçilmez bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir.

2.6.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Erik Erikson tarafından geliştirilen Psikososyal Gelişim Kuramı, bireyin yaşam boyu gelişimini ve kimlik oluşumunu açıklayan kapsamlı bir kuramdır. Bu kuram, Freud'un psikoseksüel gelişim teorisini sosyal ve kültürel boyutlarla genişleterek, bireyin karşılaştığı sosyal çatışmaların ve görevlerin kişilik gelişimindeki önemini vurgular.

Erikson'a göre, yaşam boyunca sekiz evreden oluşan psikososyal krizler dizisi yaşanır. Her evrede bireyin çözmesi gereken temel bir çatışma vardır ve bu çatışmaların olumlu çözümü sağlıklı kişilik gelişimini destekler

Güven vs. Güvensizlik (0-1 yaş): Bebek, bakım verenin tutarlılığı ve güvenilirliği ile dünyaya güven duymayı öğrenir. Bu evre, sağlıklı bağlanmanın temelidir.

Özerklik vs. Kuşku ve Utanç (1-3 yaş): Çocuk, kendi yeteneklerini keşfetmeye çalışır; desteklenmezse kendine güvensizlik gelişir.

Girişim vs. Suçluluk (3-6 yaş): Çocuk, sosyal ve motor becerilerini kullanarak çevresine girişimde bulunur; aşırı baskı suçluluk duygusu yaratır.

Çalışkanlık vs. Aşağılık (6-12 yaş): Okul çağı çocukları, becerilerini ve yeteneklerini geliştirmeye çalışır; başarısızlık aşağılık hissine yol açabilir.

Kimlik vs. Rol Karmaşası (Ergenlik): Birey, kimlik arayışı içinde çeşitli rolleri dener; bu dönemde kimlik karmaşası ortaya çıkabilir.

Yakınlık vs. Yalıtım (Genç Yetişkinlik): Sağlıklı ilişkiler kurma ve bağlanma yetisi gelişir; yetersiz bağlanma yalıtımla sonuçlanabilir.

Üretkenlik vs. Durgunluk (Orta Yetişkinlik): Topluma katkı ve üretkenlik ön plandadır; üretkenlik eksikliği durgunluğa neden olur.

Benlik Bütünlüğü vs. Umutsuzluk (Yaşlılık): Hayatın anlamlı değerlendirilmesi ve kabullenme süreci yaşanır.

Erikson'un teorisi, kişinin toplumsal ve kültürel ortamı ile etkileşimini esas alarak gelişim psikolojisine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Sokol, 2009). Bilhassa kimlik gelişimi ve ömür boyu süren gelişim süreçlerine yaptığı vurgu, psikoloji, öğretim ve sosyal hizmetler sahalarında geniş uygulama alanı bulmuştur (McLeod, 2018).

Erikson'un kimlik teorisi, ergenlik çağı araştırmalarının merkezinde bulunur. Kimlik arayışı, bireyin kendini kavraması, değerler oluşturması ve toplumsal rollerle uyum sağlamasını içerir (Erikson, 1968). Marcia (1980) tarafından geliştirilen kimlik statüleri teorisi, Erikson'un bu evresini daha da belirginleştirerek kimlik oluşumundaki farklı yolları tarif etmiştir (Atak, 2011).

Erikson'un teorisi yaygın kabul görse de, bazı eleştiriler mevcuttur. Bunlar arasında yaş dönemlerinin katı sınırlar ile ayrılması ve evrenselliğe fazla vurgu yapılması sayılabilir (McAdams, 2001). Ek olarak, kültürel farklılıkların daha fazla dikkate alınması icap ettiği belirtilmiştir (Kroger, 2007). Buna karşın, psikososyal gelişim teorisi, kişinin psikolojik ve sosyal gelişimini anlamada hâlâ temel bir model olarak kabul edilmektedir.

2.6.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal Öğrenme Teorisi, Albert Bandura tarafından geliştirilmiş ve insanların davranışlarının öğrenilmesinde sosyal çevrenin ve gözlem yoluyla öğrenmenin önemli

bir rolü bulunduğunu belirten bir psikolojik kuramdır. Bu teori, klasik davranışçılık ve bilişsel psikolojinin ilkelerini birleştirerek öğrenmenin yalnız doğrudan pekiştirme vasıtasıyla değil, bununla birlikte model alarak da gerçekleşebileceğini savunur.

Sosyal öğrenme kuramı, kişilerin çevrelerinde gözlemledikleri davranışları taklit ederek öğrendiklerini ifade eder. Bandura'ya göre, öğrenme dört temel aşamayla gerçekleşir: dikkat, tutma, yeniden üretme ve pekiştirme.

- **Dikkat:** Öğrenilecek davranışın dikkatle izlenmesi gerekir.
- **Tutma:** Gözlemlenen davranışın zihinde kodlanmasıdır.
- **Yeniden Üretme:** Davranışın pratikte uygulanması.
- **Pekiştirme:** Davranışın tekrar edilmesini artıran olumlu ya da olumsuz sonuçlar.

Bandura'nın en tanınmış deneylerinden biri olan "Bobo Doll Deneyi" (1961), çocukların büyüklerin saldırgan tutumlarını gözlemleyip tekrarladığını göstermiştir. Bandura deneyde, çocukların uygulama yada pekiştirme sonucunda saldırgan davranışları öğrenmediğini, tamamen canlı bir modelin davranışlarını izleyerek öğrendiklerini ortaya koymuştur.

Örnek alma süreci, yalnız davranışların taklidini değil, aynı zamanda sosyal kuralların, değerlerin ve duygusal tepkilerin de öğrenilmesini kapsar. Bu süreçte model olan kişinin güç, statü yahut yakınlık gibi özellikleri, öğrenmenin tesirini artırabilir.

Sosyal öğrenme teorisi, Bandura tarafından geliştirilen öz yeterlik (self-efficacy) kavramını da barındırır. Öz yeterlik, şahsın belirli bir davranışı başarılı şekilde yapabileceğine dair inancıdır ve öğrenme, motivasyon ve performansı doğrudan etkiler. Yüksek öz yeterliğe sahip bireyler, zorlu görevlerle daha iyi başa çıkar ve daha dayanıklıdır.

Sosyal öğrenme teorisi, eğitimden psikoterapiye, sağlık davranışlarının değiştirilmesinden iş yerinde performans yönetimine değin geniş bir tatbik sahasına sahiptir (Schunk, 2012). Misalen, davranış terapilerinde örnek alma teknikleri ve rol yapma sıklıkla kullanılır. Dahası, medya ve reklamcılık alanında da sosyal öğrenmenin tesirleri araştırılmıştır.

Sosyal öğrenme teorisi, öğrenme süreçlerine bilişsel faktörleri de dahil

etmesiyle davranışsal yaklaşımlara kayda değer bir alternatif sunmuştur. Fakat, kimi tenkitler kuramın bireysel farklılıkları ve biyolojik kökenleri yeterince açıklayamadığını iddia eder. Şimdilerde, sosyal bilişsel teori olarak evrilerek daha kapsamlı bilişsel süreçleri izah etmeye çalışmaktadır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu araştırma, annelerin erken çocukluk dönemine ilişkin tutumları ile çocuklarının benlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmış olup ilişki arayıcı ve tanımlayıcı olarak kesitsel tipte yürütülen bir çalışmadır.

3.2. Araştırma Soruları

1. 3-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ne düzeydedir?
2. 3-6 yaş grubu çocukların benlik algıları ne düzeydedir?
3. Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile 3-6 yaş grubu çocukların benlik algısı arasındaki ilişki ne düzeydedir?
4. Çocuk ve annelerin sosyodemografik özelliklerinin annelerin çocuk yetiştirme tutumları üzerinde etkisi var mıdır?
5. Çocuk ve annelerin sosyodemografik özelliklerinin çocukların benlik algısı üzerinde etkisi var mıdır?

3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Çalışma Kayseri ili Melikgazi ilçesine bağlı Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki iki Anaokulunda Şubat-Nisan 2025 tarihleri arasında çalışmaya katılmayı kabul eden anne ve çocukları ile gerçekleştirilmiştir.

3.4. Evren örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili Melikgazi ilçelerine bağlı Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki iki Anaokula devam eden 3-6 yaş grubu çocukların anneleri oluşturmaktadır. Çalışmada güç analizi kullanılarak %95 güven düzeyinde ve 0.05 hata payı ile örneklem sayısı 156 öğrenci olarak hesaplanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden ve dahil edilme kriterlerini karşılayan toplam 160 anne ve çocukları çalışma kapsamına alınmıştır.

Dahil edilme kriterleri:

Ebeveynler için:

- Okuma yazması olan,
- Çalışmaya katılmayı kabul eden,
- Herhangi bir zihinsel engeli olmayan anneler ile

Çocuklar için:

- Herhangi bir sistem anomalisi olmayan,
- Sağlıklı gelişim özelliklerine sahip olan,
- Annesi çalışmaya katılmasını onaylamış çocukları çalışma kapsamına alınmıştır.

Dışlanma kriterleri:

Ebeveynler için:

- Yabancı uyruklu olan,
- Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen
- Sözel iletişimde yetersizlik yaşayan
- Okuma yazması olmayan anneler ile

Çocuklar için:

- Sistem anomalisi ve/veya kronik bir hastalığı olan,
- Annesi çalışmaya katılmasını onaylamamış olan çocuklar çalışma dışında tutulmuştur.

3.5. Bağımlı Bağımsız değişkenler

Bağımsız değişkenler: Çocuk ve ebeveynlerin tanıtıcı özellikleri ile annelerin çocuk gelişimine ilişkin yaklaşım ve görüşleri çalışmanın bağımsız değişkenleridir.

Bağımlı değişkenler: Annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçek puanları ile çocukların benlik algısı ölçeği düzeyleri bağımlı değişkenlerdir.

3.6. Veri Toplama Araçları

Veriler; Tanıtıcı Bilgi Formu, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği – Parent Attitude Research Instrument (PARI) ve Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği (DBAT) ile elde edilmiştir.

Ek.1. Tanıtıcı Bilgi Formu

Bu araştırmada kullanılan tanıtıcı form araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Toplam iki bölümden ve 22 sorudan oluşan formda; birinci kısım aile

ile ilgili temel bilgiler elde etmek amaçlı iken, ikinci kısımdaki sorular genel olarak 3-6 yaş grubu erken çocukluk döneminde ilişkin görüşlerine ilişkindir (Ek-1). Çalışmaya başlamadan önce, soruların anlaşılabilirliği açısından çalışma kapsamına alınmayacak 5 anne ile ön uygulama yapılmış ve sorular düzenlenerek kullanılmıştır.

Ek 2. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği – Parent Attitude Research Instrument (PARI)

Parental Attitude Research Instrument (PARI) Schafer ve Bell (1958) tarafından geliştirilmiştir. Kuramsal olarak, çocuğun kişilik gelişimine, anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarının ve aile hayatının doğrudan etkili olduğu ilkesine dayandırılmıştır. Ölçek Türkçe'ye Le Compte, Le Compte ve Özer (1978) tarafından uyarlanmıştır.

Ölçekte 60 madde ve 5 alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar; aşırı annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, geçimsizlik (aile içi çatışma) ve sıkı disiplindir. Maddeler soru şeklinde olmayıp olumlu ve olumsuz ifadeler şeklindedir. Dörtlü likert tipi ölçektir ve her ifade için “çok uygun buluyorum” (4), “oldukça uygun buluyorum” (3), “biraz uygun buluyorum” (2), “hiç uygun bulmuyorum” (1) seçeneklerinden biri işaretlenir. Aşırı Annelik alt boyutu toplam 16 madde içerir. Alınabilecek en düşük puan 16, en yüksek 64'dür.. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt boyutu toplam 9 madde içerir. Alınabilecek en düşük puan 9, en yüksek puan 36'dır. Yüksek puan alınması olumlu olarak değerlendirilir. Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt boyutu toplam 13 madde içerir. Alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan 52'dir. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir. Geçimsizlik (Aile İçi Çatışma) alt boyutu toplam 6 madde içerir. Alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan 24'tür. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir. Sıkı Disiplin alt boyutu toplam 16 madde içerir. Alınabilecek en düşük puan 16, en yüksek puan 64'tür. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirilir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Beş alt boyutun güvenirlik katsayısı ise .59 ile .90 arasında değişmektedir.

Bu çalışmada Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği cronbach Alpha değeri 0,881 olarak hesaplanmıştır.

Ek.3. Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği (DBAT):

Demoulin Benlik Algısı Ölçeği (Demoulin Self Concept Test), çocukların bireysel benlik kavramının sistematik ve karşılaştırmalı analiz edilmesini sağlayan ve

tanı koyan bir ölçme aracı olup Donal Demoulin tarafından 1995-1998 yılları arasında geliştirilmiştir (Demoulin, 2000; Demoulin, 1999). Demoulin tarafından Batı Tennessee, Kentucky ve Kansas’ daki bazı okullarda 950 okul öncesi eğitime devam eden çocuğu içine alan dört farklı çalışmada kullanılmıştır. Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği’ni Türkçeye uyarlama ve ölçeğin normal gelişim gösteren 3-6 yaş grubu Türk çocukların benlik algısı düzeylerini belirlemeye yönelik kullanılabileceğine ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Zembat ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmıştır (Zembat et al., 2016). Çalışma, İstanbul’da bulunan dört ayrı resmi ilköğretim okullarının hazırlık sınıflarına devam eden ve orta-sosyo ekonomik düzeyden gelen 5-6 yaş grubunda 170 çocuk örnekleme ile gerçekleştirilmiştir. Maksimum güvenirlik Cronbach Alfa, Spearman tekniklerinde (0.88), en düşük güvenirlik Guttman tekniğinde (0.88) elde edilmiştir. Test tekrar test güvenirlik katsayısı .607 ve .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçek, “Öz Saygı” (14 madde) ve “Öz Yeterlilik” (15 madde) olmak üzere iki alt boyut ve toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Yapılan geçerlik güvenirlik çalışması sonucunda ölçeğin “Öz Yeterlilik” alt boyutundan da bir madde çıkarılmıştır. Sonuç olarak Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeğinin Türkçe formu “Özsaygı” (14 madde) ve “Özyeterlilik” (14 madde) olmak üzere iki alt boyut ve toplam 28 maddeden oluşmuştur. Öz yeterlilik (çocuğun kendisi ile ilgili algısı) ve öz saygı (çocuğun okulu algılayışı ve grup içinde kendisi ile ilgili algısı) ölçeğin iki alt ölçeğini oluşturur. Ölçekteki maddeler çocuğun ailesini ve okuldaki bazı faaliyetleri kapsayan ifadelerden oluşur. Her ifade “hissederim” şeklinde bitmektedir. Ölçeğin uygulanması, çocuk ile uygulayıcının karşılıklı oturduğu bir masada bireysel olarak gerçekleştirilmektedir ve uygulama her çocukla yaklaşık 15-20 dakika sürmektedir. Çocuğa sorulan soruların ardından çocuğun, hissettiği duyguyu en iyi ifade ettiğine inandığı yüz ifadesini boyaması istenir. Yüz ifadeleri temel olarak “mutlu”, “ne mutlu ne mutsuz”, “üzgün” olarak belirtilmiştir. Her maddedeki yüz ifadesi 1-3 arasında puan alır. Öz yeterlilik alt ölçeği için 14- 42 arasında puanlama yapılırken, öz saygı için 15-45 arasında puanlama yapılır. İki alt ölçek toplanarak benlik kavramı puanı oluşturulur. Toplam benlik kavramı puanı da 29- 87 arasında değişir. Öz yeterlilik alt ölçeğinde 14-23 puan arası düşük, 24-30 puan arası orta, 31-42 puan arası yüksek; öz saygı alt ölçeğinde 15-24 puan arası düşük, 25- 34 puan arası orta, 35-45 puan arası yüksek kabul edilirken, toplam benlik algısı puanında ise 29-48 puan arası düşük, 49-68 puan arası orta ve 69-87 puan arası yüksek kabul edilir.

Bu çalışmada Benlik Algısı Ölçeği cronbach Alpha değeri 0,766 olarak hesaplanmıştır.

3.7. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, Şubat- Mayıs 2025 tarihleri arasında “Tanıtıcı Form”, “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)”, ve “36-72 Aylık Çocuklar İçin Demoulin Benlik Algısı Testi” ile toplanmıştır.

“Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)” çalışmaya katılmayı kabul eden annelere uygulanmıştır.

“36-72 Aylık Çocuklar İçin Demoulin Benlik Algısı Testi” çalışmaya katılmayı kabul eden annelerin çocuklarına tek tek ve gruptan ayrı bir mekanda uygulanmıştır. Her uygulama yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Çocuğa çeşitli renkte boya kalemleri verilip soru maddeleri sohbet içinde sorulmuştur. Daha sonra çocuğun ölçekteki çeşitli yüz ifadelerinden kendine en uygun olanı istediği renkte bir kalemle boyaması istenmiştir. Cevap kağıdında bulunan son iki maddeyi istedikleri gibi boyayabileceği söylenip uygulama sonlandırılmıştır.

3.8. Verilerin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada, katılımcı annelerin erken çocukluk dönemine ilişkin tutumları ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki incelenmiş, katılımcıların kişisel bilgileri (çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, annenin yaşı, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, çocuk sayısı, 3-6 yaş grubu çocuğun doğum sırası, aile tipi, gelir düzeyi) ile erken çocukluk dönemine ilişkin görüşleri ve anlamlı farklılaşma durumlarının analizi SPSS 22.0 yazılımı kullanılarak yürütülmüştür. Tanımlayıcı istatistikler ile demografik özellikler ve yaşam tarzı faktörleri özetlenmiş, frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri rapor edilmiştir. Çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, annenin yaşı, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, çocuk sayısı, 3-6 yaş grubu çocuğun doğum sırası, aile tipi, gelir düzeyi gibi faktörlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği ve alt boyutları ile Benlik Algısı ölçeği ve alt boyutları verileri üzerindeki etkileri bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA ile incelenmiş, post-hoc analizler için Gabriel testi kullanılmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği ve alt boyutları ile Benlik Algısı ölçeği ve alt boyutları verileri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizleriyle

değerlendirilmiştir. Tüm analizler %95 güven aralığında ($p < .05$) anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.8. Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırma bulguları Şubat –Mayıs 2025 tarihleri arasında iki anaokula devam eden 3-6 yaş grubu çocuklar ve annelerinin cevapları ile sınırlıdır.

3.9. Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmaya başlamadan önce, üniversite etik kurulundan onay alınmıştır (Karar No: 2024/05-08). Onay alındıktan sonra, çalışma yapılacak kurumlardan izin alınarak çalışmaya başlanmıştır (2025.019125.01). Veriler, Şubat-Mayıs 2025 tarihleri arasında ilgili okulda kayıtlı ve çalışmaya katılmayı kabul eden 3-6 yaş grubu çocuk ve anneleri ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aşamasında gönüllülük, özerklik/bireye saygı, mahremiyet ve eşitlik ilkelerine dikkat edilmiştir. Çocuk ve ebeveynlerine araştırmanın amacı sözlü olarak açıklanmış ve katılımcılara, sağlanan bilgilerin gizliliği konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında katılımcı annelerin erken çocukluk dönemine ilişkin tutumları ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcıların kişisel bilgileri (çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, annenin yaşı, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, çocuk sayısı, 3-6 yaş grubu çocuğun doğum sırası, aile tipi, gelir düzeyi) ile erken çocukluk dönemine ilişkin görüşleri incelenmiş ve anlamlı farklılaşma durumları analiz edilmiştir.

Katılımcıların kişisel bilgilerinin (çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, annenin yaşı, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın mesleği, çocuk sayısı, 3-6 yaş grubu çocuğun doğum sırası, aile tipi, gelir düzeyi) analizi Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4. 1. Çocuk ve Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		n	Yüzde (%)
Çocuğun Yaşı	3-4 Yaş	58	36,2
	5-6 Yaş	102	63,8
Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	74	46,2
	Kız	86	53,8
Annenin Yaşı	25-35 Yaş	104	65,0
	36 Yaş ve Üstü	56	35,0
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	7	4,4
	Ortaokul	16	10,0
	Lise	54	33,8
	Lisans	83	51,9
Annenin Mesleği	Memur	19	11,9
	Ev Hanımı	128	80,0
	Serbest çalışan	13	8,1
Babanın Yaşı	26-35 Yaş	60	37,5
	36 Yaş ve Üstü	100	62,5
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	6	3,8
	Ortaokul	19	11,9
	Lise	54	33,8
	Lisans	81	50,6
Babanın Mesleği	Memur	22	13,8
	İşçi	49	30,6
	Serbest çalışan	65	40,6
	Esnaf	24	15,0
Çocuk Sayısı	1 Çocuk	24	15,0
	2 Çocuk	83	51,9
	3 Çocuk	43	26,9
	4 Çocuk ve Üzeri	10	6,3
3-6 Yaş Grubu Çocuğun Doğum Sırası	İlk Çocuk	66	41,3
	2. Çocuk	59	36,9
	3. Çocuk	29	18,1
	4. Çocuk veya Daha Sonraki	6	3,8
Aile Tipi	Çekirdek Aile	153	95,6
	Geniş Aile	7	4,4
Gelir Düzeyi	Gelir Gideri Karşılıyor	116	72,5
	Gelir Gideri Kısmen Karşılıyor	44	25,5

Tablo 4.1’de çocuk ve ailelerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Çocukların %63,8’inin 5-6 yaş aralığında, %53,8’inin kız çocuğu olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan çocukların daha çok ailenin ilk çocuğu olduğu belirlenmiştir.

Annelerin %65’inin 25-35 yaş arasında, %51,9’unun lisans mezunu, %80’inin ev hanımı olduğu bulunmuştur. Babaların %62,5’inin 36 yaş ve üstü, %50,6’sının lisans mezunu ve %40,6’sının serbet meslek sahibi olduğu belirlenmiştir. Ailelerin büyük çoğunluğunun çekirdek aile tipinde olduğu ve en fazla, %51,9’unun 2 çocuk sahibi olduğu saptanmıştır. Annelerin %72,5’inin gelirlerinin giderlerini karşıladığını ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 4. 2. Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Görüş ve Tutumlarının Dağılımı (N=160)

	Görüş ve Tutumlar	n	(%)
Erken Çocukluk Döneminin En Dikkat Çekici Özelliği*	Çok Soru Soran	80	50,0
	Hareketli	40	25,0
	Sorumluluk Sahibi	25	15,6
	Girişimci	24	15,0
	Uslu	7	4,4
İdeal Çocuk*	Sorumluluk Sahibi	125	78,1
	Girişimci	114	71,2
	Çok Soru Soran	91	56,8
	Hareketli	51	31,8
	Uslu	20	12,5
Ailenin Çocuk İle İlgili En Önemli Sorumluluğu*	Birlikte Vakit Geçirmek	137	85,6
	Sağlık Gereksinimlerini Karşılama	95	59,3
	Oyun Oynamak	95	59,3
	Barınmasını sağlamak	89	55,6
Çocuk Bakımında En Çok Zorlanılan Konu*	Hastalıkları ile ilgilenmek	59	36,8
	İletişim Kurmak	33	20,6
	Tuvalet Eğitimi	16	10,0
	Enerjisi ile baş etme	4	2,5
Çocuk Bakımında Kim/Kimlerin Destegine İhtiyaç Duyulmakta*	Eş	126	78,7
	Aile Büyükleri	66	41,2
	Uzman	11	6,8
Çocuğun Gelişimi İçin Tercih edilen etkinlik	Oyun	130	81,3
	Eğitici Videolar	30	18,8
Çocuğun Tercihleri/Yaptıkları Nedeniyle Eleştirme Durumu	Evet	91	57,2
	Hayır	68	42,8
3-6 Yaş Grubunda Hayali Arkadaş Normal midir?	Evet	89	55,6
	Hayır	71	44,4
Çocuğa Ev/Kendisiyle İlgili Sorumluluk Verme Durumu	Evet	158	98,8
	Hayır	2	1,3
Çocuğa verilen sorumluluk (N=158)*	Oyuncaklarını Toplaması	119	75,3
	Kıyafetleri Seçmesi ve Giymesi	118	74,6
	Kendi Tabağını Kaldırması	85	53,8
	Yemek Masası Kurma İçin Destek İsteme	28	17,5

*Birden fazla cevap verilmiş, yüzdeler ‘n’ üzerinden hesaplanmıştır.

Annelerin erken çocukluk dönemine ilişkin görüşleri ve tutumlarına yönelik bazı özellikler Tablo 4.2’de verilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre; anneler erken çocukluk döneminin en dikkat çekici özelliği olarak; çok soru sormaları ve hareketli olmaları özelliklerini ilk iki sırada belirtmişlerdir. İdeal çocuk algısında, ilk 3 sırada; sorumluluk sahibi (%78,1), girişimci (%71,2) ve çok soru soran (%58,8) çocuklar olarak cevapların geldiği bulunmuştur. Annelere göre, çocukla ilgili en fazla sorumluluğun onunla birlikte vakit geçirmek (%85,6) olduğu, en fazla hastalıkları ile ilgilenmek açısından zorlandıklarını (%36,8), %78,7'sinin çocukların bakımında eşlerinden destek aldıklarını belirttikleri belirlenmiştir.

Annelerin %81,3'ü gelişimleri için geleneksel oyunları tercih ettiklerini, %57,2'si çocuklarını yaptıkları şeyler için eleştirdiklerini de ifade etmişlerdir. Ayrıca büyük çoğunluğunun çocuklarına sorumluluklar verdiği ve bu sorumlulukların en fazla oyuncaklarını toplama, kıyafet seçimi ve giyinme, kendi tabağını kaldırma ve yemek masasını kurmak için yardım etmesi olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Tablo 4. 3. Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Puan ortalamaları ile Çocukların Benlik Algısı Ölçeği Puan ortalamaları

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği	Min.	Max.	X	±Sd.
Aşırı Koruyuculuk	20	61	39,94	±8,288
Demokratik Davranma Eşitlik Tanıma	18	32	26,53	±2,763
Ev Kadınlığını Reddetme	13	49	28,99	±7,141
Karı-Koca Geçimsizliği	6	23	13,87	±4,039
Baskı ve Disiplin	19	56	36,57	±7,465
Benlik Algısı Ölçeği				
Benlik Algısı Ölçeği Toplam	54	84	73,39	±6,605
Öz-Yeterlik	24	39	33,31	±3,350
Öz-Saygı	29	45	40,09	±3,956

Tablo 4.3’de Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Benlik Algısı Ölçeği ortalama puanları verilmiştir. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği alt boyutları incelendiğinde; Aşırı Koruyuculuk alt boyutu ortalamasının $39,94 \pm 8,288$, Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma puan ortalamasının $26,53 \pm 2,763$, Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutu puan ortalamasının $28,99 \pm 7,141$ olduğu bulunmuştur. Karı-Koca Geçimsizliği alt boyutunda, puanlar 6 ile 23 arasında değişmiş; annelerin, ortalama $13,87 \pm 4,039$ ile düşük ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Baskı ve Disiplin alt boyutu ortalaması $36,57 \pm 7,465$ olarak hesaplanmıştır.

Ayrıca, çocukların Öz-Yeterlik puan ortalamaları $33,31 \pm 3,350$, Öz-Saygı puan ortalamaları $40,09 \pm 3,956$ ve toplam puan ortalamaları $73,39 \pm 6,605$ olarak bulunmuştur.

Çalışmada kullanılan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği ve alt boyut verileri ile Benlik Algısı Ölçeği ve alt boyut verilerinin normallik analizi Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4. 4. Verilerin Normallik Analizi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	p.	İstatistik	df	p.
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu						
Aşırı Koruyuculuk	,048	160	,200*	,995	160	,834
Demokratik Davranma Eşitlik Tanıma	,115	160	,001	,974	160	,004
Ev Kadınlığını Reddetme	,062	160	,200*	,991	160	,374
Karıkoca Geçimsizliği	,086	160	,006	,981	160	,026
Baskı ve Disiplin	,043	160	,200*	,992	160	,472
Benlik Algısı Ölçeği	,087	160	,005	,961	160	,001
Öz-Yeterlik	,138	160	,001	,946	160	,001
Öz-Saygı	,107	160	,001	,932	160	,001

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

Çalışmada yer alan ölçekler için yapılan normalite testleri (Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri) sonuçlarına göre, verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmüştür ($p < ,05$). Kullanılan ölçeklerin skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerleri incelendiğinde, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği için çarpıklık ve basıklık değeri $-,130$ ile $-,308$ aralığında olduğu gözlemlenmiştir. Benlik Algısı ölçeğinin çarpıklık ve basıklık değeri $-,668$ ile $,147$ aralığında olduğu tespit edilmiştir. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği ile Benlik Algısı ölçeğinin alt boyutları da $+1,5$ ile $-1,5$ aralığında olduğu tespit edilmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) göre, çarpıklık ve kurtosis değerlerinin $-1,5$ ile $+1,5$ arasında olması normal dağılımı işaret eder. Bu durum ölçeklerin normal dağılım gösterdiği ve parametrik analizlerin kullanılmasının gerektiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4. 5. Çocuk ve Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Alt Boyutları puan ortalamalarının dağılımı

Değişkenler		Aşırı Koruyuculuk X±Sd	Demokratik Davranma X±Sd	Ev Kadınlığını X±Sd	Karı-Koca X±Sd	Baskı ve Disiplin X±Sd
Çocuğun Yaşı	3-4 Yaş	41,26±7,763	26,53±2,963	30,19±5,916	13,97±4,155	37,40±7,739
	5-6 Yaş	39,20±8,519	26,53±2,658	28,30±7,696	13,82±3,991	36,11±7,302
	t testi	1,51	0,011	1,73	0,213	1,05
	p	0,131	0,991	0,085	0,831	0,295
Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	38,72±8,847	26,16±2,853	27,96±7,143	13,73±4,218	36,27±8,113
	Kız	41,00±7,671	26,85±2,659	29,87±7,061	14,00±3,899	36,84±6,897
	t testi	-1,74	-1,57	-1,69	-0,421	-0,478
	p	0,082	0,117	0,091	0,674	0,633
Annenin yaşı	25 -35 Yaş	40,14±8,038	26,47±2,866	29,00±6,918	14,17±4,003	36,40±7,505
	36 Yaş ve Üstü	39,57±8,796	26,64±2,583	28,96±7,601	13,32±4,081	36,89±7,448
	t testi	0,416	-0,374	0,030	1,27	-0,394
	p	0,678	0,709	0,976	0,204	0,694
Babanın yaşı	25 -35 Yaş	41,72±7,399	26,53±2,971	29,42±7,065	14,52±3,908	36,52±7,421
	36 Yaş ve Üstü	38,88±8,640	26,53±2,646	28,73±7,209	13,49±4,086	36,61±7,529
	t testi	2,11	0,007	0,588	1,56	-0,076
	p	0,036	0,994	0,558	0,120	0,939
Aile Tipi	Çekirdek Aile	39,59±8,217	26,59±2,749	28,76±7,088	13,78±3,960	36,19±7,274
	Geniş Aile	47,71±6,020	25,29±2,984	33,86±7,058	15,86±5,490	45,00±7,047
	t testi	-2,58	1,22	-1,85	-1,33	-3,13
	p	0,011	0,224	0,065	0,185	0,002
Gelir Düzeyi	Gelir gideri karşılıyor	39,37±7,919	26,91±2,714	28,53±7,151	13,51±3,900	36,22±7,148
	Gelir gideri kısmen karşılıyor	41,45±9,115	25,52±2,663	30,18±7,056	14,84±4,281	37,52±8,256
	t testi	-1,42	2,91	-1,3	-1,87	-989
	p	0,156	0,004	0,194	0,062	0,324
Anne Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul ^a	44,61±7,216	24,87±3,065	29,13±6,254	15,17±5,033	40,17±7,855
	Lise ^b	41,87±8,200	26,46±2,463	29,11±7,197	14,19±3,967	38,37±7,178
	Lisans ^c	37,40±7,788	27,04±2,707	28,87±7,408	13,31±3,715	34,41±6,907
	F	10,04	5,9	0,024	2,18	8,45
	p	0,001	0,003	0,976	0,116	0,001
	Anlamlı fark	a>c b>c	b>a c>a			a>c b>c

Tablo 4. 5. Çocuk ve Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Alt Boyutları puan ortalamalarının dağılımı (Devamı)

Değişkenler		Aşırı Koruyuculuk X±Sd	Demokratik Davranma X±Sd	Ev Kadınlığını X±Sd	Karı-Koca X±Sd	Baskı ve Disiplin X±Sd
Annenin mesleği	Memur ^a	34,17±8,068	27,50±2,550	28,94±8,835	12,11±4,378	31,67±6,212
	Ev Hanımı ^b	41,09±7,891	26,33±2,809	29,02±7,035	14,05±3,987	37,52±7,457
	Serbest çalışan ^c	36,86±8,787	27,14±2,381	28,79±6,167	14,50±3,757	34,29±6,342
	F	7,07	1,81	0,007	2,03	5,9
	p	0,001	0,166	0,993	0,134	0,003
	Anlamli fark	b>a				b>a
Baba eğitim durumu	İlkokul/Ortaokul ^a	44,60±6,788	26,08±2,707	29,00±6,795	15,00±4,592	39,08±8,16
	Lise ^b	41,00±8,221	26,11±2,745	28,80±7,444	14,30±4,087	37,09±7,636
	Lisans ^c	37,80±8,109	26,95±2,761	29,11±7,124	13,25±3,757	35,46±6,980
	F	7,68	1,91	0,031	2,27	2,49
	p	0,001	0,151	0,969	0,106	0,086
	Anlamli fark	a>c				
Baba mesleği	Memur ^a	35,95±8,742	26,86±2,817	27,68±8,818	12,00±4,265	32,82±6,631
	İşçi ^b	42,61±8,677	25,98±2,626	28,71±5,705	14,57±3,921	37,73±8,341
	Serbest çalışan ^c	38,77±7,701	26,85±2,863	29,29±7,282	13,95±3,943	36,75±6,890
	Esnaf ^d	41,33±6,831	26,50±2,703	29,92±7,945	13,96±4,048	37,17±7,142
	F	4,3	1,04	0,439	2,12	2,37
	p	0,006	0,376	0,725	0,1	0,072
	Anlamli fark	b>a				
Çocuk Sayısı	1 Çocuk ^a	38,88±6,496	27,46±2,467	29,21±8,314	13,42±4,262	35,92±6,290
	2 Çocuk ^b	40,52±8,510	26,46±2,889	29,75±7,437	14,51±3,995	37,01±7,715
	3 Çocuk ve Üzeri ^c	39,53±8,715	26,23±2,643	27,70±5,957	13,09±3,914	36,19±7,641
	F	0,462	1,71	1,35	2,19	0,304
	P	0,631	0,183	0,262	0,115	0,738
Çocuğun sırası	1. Çocuk ^a	40,48±7,923	27,26±2,615	30,11±7,436	14,56±3,787	35,89±7,104
	2. Çocuk ^b	39,47±7,968	25,97±2,895	28,58±6,899	13,47±4,348	37,14±7,714
	3. Çocuk ve daha sonrası ^c	39,71±9,587	26,11±2,564	27,57±6,840	13,26±3,876	36,91±7,815
	F	0,246	4,06	1,6	1,66	0,474
	P	0,782	0,019	0,204	0,193	0,623
	Anlamli fark		a>b			

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeğinde Aşırı Koruyuculuk alt boyutunda 3-4 yaş grubu annelerinin (ort.=41,26±7,763), 5-6 yaş grubu annelerine (ort.=39,20±8,519) göre daha yüksek puan sergilediği, Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma alt boyutunda her iki grubun eşit ortalamaya sahip olduğu, Ev Kadınlığını Reddetmede 3-4 yaş grubu annelerinin (ort.=30,19±5,916), 5-6 yaş grubu annelerine (ort.=28,30±7,696) göre daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Tutum ölçeği alt boyutlarından küçük yaş grubu annelerin Karı-Koca Geçimsizliği puanlarının daha yüksek ve yine baskı ve disiplin tutumlarını küçük yaş grubu çocuklara sahip annelerin daha fazla gösterdiği bulunmuştur. Bununla birlikte çocuğun yalı ile annelerin farklı alanlardaki tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Çocuğun cinsiyetine göre annelerin çocuk yetiştirme tutumları incelendiğinde; kız çocukların annelerinin aşırı koruyuculuk (ort.=41,00±7,671), Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma (ort.=26,85±2,659), Ev Kadınlığını Reddetme (ort.=29,87±7,061), geçimsizlik gösterme (ort.=14,00±3,899) baskı ve disiplin kuralları uygulama yaklaşımlarının daha yüksek olduğu, ancak cinsiyet faktörünün bu tutumlar açısından anlamlı bir farklılığı sağlamadığı belirlenmiştir.

Aileye ilişkin bazı sosyodemografik özellikler ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde; Aşırı Koruyuculuk alt boyutunda 25-35 yaş grubu anneler (ort.=40,14±8,038), 36 yaş ve üstü grubu annelerine (ort.=39,57±8,796) göre biraz daha yüksek puan sergilemiş, Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma alt boyutunda 36 yaş ve üstü grup (ort.=26,64±2,583), 25-35 yaş grubuna (ort.=26,47±2,866) göre hafif daha yüksek puan almış, ancak bu faktörler açısından aralarındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutunda her iki grup annelerde neredeyse aynı ortalamalar görülmüş (25-35 yaş: ort.=29,00±6,918; 36 yaş ve üstü: ort.=28,96±7,601), ancak anne yaşının bu tutum üzerinde de bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Karı-Koca Geçimsizliği'nde 25-35 yaş grubu anneler (ort.=14,17±4,003), 36 yaş ve üstü gruba (ort.=13,32±4,081) göre daha yüksek puan almış, ancak $t=1,27$, $p=0,204$ ile fark anlamlı bulunmamıştır. Baskı ve Disiplin alt boyutunda 36 yaş ve üstü grup (ort.=36,89±7,448), 25-35 yaş grubuna (ort.=36,40±7,505) göre biraz daha yüksek puan almış, fakat yine bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Babanın yaşına (25-35 yaş ve 36 yaş ve üstü) göre annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki

bulunamamıştır.

Aile tipi durumuna (çekirdek aile ve diğer aile tipleri) göre annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği puanları incelendiğinde, geniş aileye sahip olan annelerin aşırı koruyuculuk puanlarının (ort.=47,71±6,020), çekirdek ailede yaşayan annelere göre (ort.=39,59±8,217) daha yüksek olduğu belirlenmiş ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte Demokratik davranma, ev kadınlığını reddetme, karı koca geçimsizliği alt boyutlarında aile tipi açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Ancak, geniş ailede yaşayan annelerin baskı ve disiplin tutumları puan ortalamaları (ort.=45,00±7,047), çekirdek aileye sahip annelere (ort.=36,19±7,274) göre daha yüksek puan bulunmuş ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Gelir düzeylerine göre annelerin çocuk yetiştirme tutumları incelenmiş, geliri giderini kısmen karşılayan annelerin aşırı koruyuculuk alt boyut puanlarının daha yüksek (ort.=41,45±9,115), Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma alt boyutunun geliri gideri karşıladığını ifade eden annelerde daha yüksek (ort.=26,91±2,714) ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, ev kadınlığını reddetme, karı - koca geçimsizliği ve baskı ve disiplin tutumlarının geliri gideri kısmen karşılayan grupta daha yüksek (sırasıyla ort.=30,18±7,056; 14,84±4,281, 37,52±8,256) ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Annelerin eğitim durumuna göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları incelendiğinde Aşırı Koruyuculuk alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmiş ($F=10,04$, $p=0,001$); Gabriel post-hoc testi, ilkokul/ortaokul (ort.=44,61±7,216) ve lise (ort.=41,87±8,200) gruplarının lisans grubuna (ort.=37,40±7,788) göre daha yüksek puan aldığını ortaya koymuş, bu da daha düşük eğitim seviyesindeki annelerin daha koruyucu bir tutum sergilediğini göstermektedir. Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma alt boyutunda anlamlı fark bulunmuş ($F=5,90$, $p=0,003$); Gabriel post-hoc testi, lise (ort.=26,46±2,463) ve lisans (ort.=27,04±2,707) gruplarının ilkokul/ortaokul grubuna (ort.=24,87±3,065) göre daha yüksek puan aldığını belirtmiş, bu da daha yüksek eğitim seviyesine sahip annelerin daha demokratik ve eşitlikçi bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamış ($F=0,024$, $p=0,976$), Karı-Koca Geçimsizliği alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmemiştir ($F=2,18$, $p=0,116$). Baskı ve Disiplin alt boyutunda anlamlı fark bulunmuş ($F=8,45$, $p=0,001$); post-hoc testi, ilkokul/ortaokul (ort.=40,17±7,855) ve lise (ort.=38,37±7,178) gruplarının lisans grubuna

(ort.=34,41±6,907) göre daha yüksek puan aldığını göstermiştir, bu da daha düşük eğitim seviyesine sahip annelerin daha baskıcı ve disiplinli bir yaklaşım sergilediğini ortaya koymaktadır.

Annenin mesleği ile Aşırı koruyuculuk ile Baskı ve Disiplin alt boyutunda anlamlı fark bulunmuş; Gabriel post-hoc testi, ev hanımı grubunun (ort.=37,52±7,457) memur grubuna (ort.=31,67±6,212) göre daha yüksek puan aldığını göstermiştir, bu da ev hanımı annelerin daha koruyucu ve daha baskıcı ve disiplinli bir yaklaşım benimsediğini ortaya koymaktadır.

Baba eğitim durumuna (ilkokul/ortaokul, lise, lisans) göre annenin aşırı Koruyuculuk alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmiş ($F=7,68$, $p=0,001$); daha düşük eğitim seviyesine sahip olan babaların olduğu evlerde annelerin çocuklarına karşı daha koruyucu bir tutum sergilediği belirlenmiştir. Baba mesleğine göre annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu incelendiğinde; Aşırı Koruyuculuk alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmiş ($F=4,30$, $p=0,006$); Gabriel post-hoc testi, eşi işçi olarak çalışan annelerin (ort.=42,61±8,677) eşi memur olarak çalışan annelere (ort.=35,95±8,742) göre daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir.

Annelerin, çocuk sayısına göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği incelendiğinde tutumlar açısından gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte çalışmaya alınan 3-6 yaş grubu çocuğun doğum sırasına göre tutumlar incelendiğinde yalnızca Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmuş ($F=4,06$, $p=0,019$); ilk çocuk sahibi grubun (ort.=27,26±2,615) 2. çocuk sahibi gruba (ort.=25,97±2,895) kıyasla daha yüksek puan aldığını göstermiştir, bu da ilk çocuğa sahip ebeveynlerin daha demokratik ve eşitlikçi bir tutum sergilediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. 6. Annelerin, çocukların gelişimine ilişkin bazı tutumları ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Alt Boyutları puan ortalamalarının dağılımı

Çocuk gelişimine ilişkin ebeveyn tutumları		Aşırı Koruyuculuk X±Sd	Demokratik Davranma Eşitlik Tanıma X±Sd	Ev Kadınlığını Reddetme X±Sd	Karı-Koca Geçimsizliği X±Sd	Baskı ve Disiplin X±Sd
Çocuğun gelişimi için tercih edilen etkinlik	Oyun	39,49±8,231	26,58±2,811	28,70±6,899	13,55±3,876	36,24±7,412
	Eğitici Videolar	41,90±8,389	26,30±2,575	30,23±8,118	15,30±4,473	38,03±7,645
	t testi	-1,43	0,507	-1,06	-2,16	-1,18
	p	0,152	0,613	0,291	0,032	0,236
Çocuğu tercihleri için eleştirme durumu	Evet	40,84±7,634	26,56±2,754	29,79±6,979	14,37±3,932	36,99±7,158
	Hayır	38,79±9,066	26,43±2,761	27,99±7,303	13,32±4,046	36,12±7,896
	t testi	1,53	0,303	1,58	1,64	0,727
	p	0,126	0,762	0,116	0,102	0,469
Çocuğun hayali arkadaşı olmasını normal bulma durumu	Evet	38,54±8,432	26,87±2,408	29,22±7,029	14,21±3,776	35,27±7,402
	Hayır	41,70±7,811	26,11±3,119	28,69±7,318	13,45±4,335	38,21±7,268
	t testi	-2,43	1,67	0,469	1,18	-2,51
	p	0,016	0,097	0,640	0,236	0,013

Çocuğun gelişimi için daha çok tercih edilen yöneme göre tutumlar incelendiğinde; eğitici videoları tercih eden gruptaki annelerin Aşırı Koruyuculuk puanlarının (ort.=41,90±8,389), oyunu tercih eden gruba (ort.=39,49±8,231) göre daha yüksek olduğu ancak, aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, Karı-Koca Geçimsizliği alt boyutunda eğitici videoları tercih eden grup (ort.=15,30±4,473), oyunu tercih eden gruba (ort.=13,55±3,876) göre daha yüksek puan almış ve $t = -2,16$, $p = 0,032$ ile bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Çocuğunun tercihleri veya yaptıkları nedeniyle eleştiren annelerin daha fazla aşırı koruyuculuk sergiledikleri (ort.=40,84±7,634), demokratik tutumlarının daha yüksek olduğu (ort.=26,56±2,754), ev kadınlığını reddetme tutumları (ort.=29,79±6,979), Karı-Koca Geçimsizliği (ort.=14,37±3,932) ile Baskı ve Disiplin tutumlarının da diğer gruba göre yüksek olduğu (ort.=36,99±7,158), ancak aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Bununla birlikte hayali arkadaşının var olduğunu belirten çocukların annelerinde aşırı koruyuculuk ortalaması (ort.=41,70±7,811) ve baskı ve disiplin tutum puan ortalaması (ort.=38,21±7,268) istatistiksel olarak da anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 4. 7. Çocuk ve Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Çocukların Benlik Algısı Ölçeği ve Alt Boyutları Puan ortalamalarının Dağılımı

Değişkenler		Öz yeterlik X±Sd	Öz saygı X±Sd	Benlik X±Sd
Çocuğun Yaşı	3-4 Yaş	33,71±3,534	40,34±3,972	74,05±6,871
	5-6 Yaş	33,08±3,236	39,94±3,960	73,02±6,453
	t testi	1,14	0,619	0,95
	p	0,255	0,537	0,344
Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	33,66±3,353	40,34±3,886	74,00±6,485
	Kız	33,00±3,336	39,87±4,026	72,87±6,700
	t testi	1,24	0,741	1,07
	p	0,214	0,46	0,283
Annenin yaşı	25 -35 Yaş	32,95±3,501	39,58±4,028	72,53±6,839
	36 Yaş ve Üstü	33,96±2,966	41,04±3,668	75,00±5,871
	t testi	-1,83	-2,25	-2,28
	p	0,068	0,026	0,024
Babanın yaşı	25 -35 Yaş	32,60±3,279	39,55±4,023	72,15±6,592
	36 Yaş ve Üstü	33,73±3,336	40,41±3,901	74,14±6,532
	t testi	-2,08	-1,33	-1,85
	p	0,038	0,184	0,065
Aile Tipi	Çekirdek Aile	33,18±3,352	40,03±4,015	73,20±6,662
	Geniş Aile	36,14±1,676	41,43±2,070	77,57±3,207
	t testi	-2,32	-0,917	-3,29
	p	0,021	0,361	0,01
Gelir Düzeyi	Gelir gideri karşılıyor	33,03±3,270	40,15±3,728	73,18±6,203
	Gelir gideri kısmen	34,02±3,487	39,93±4,546	73,95±7,613
	t testi	-1,67	0,306	-0,66
	p	0,096	0,76	0,51
Anne Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul ^a	34,74±3,122	40,91±4,670	75,65±7,171
	Lise ^b	32,89±3,622	39,72±4,007	72,61±6,891
	Lisans ^c	33,18±3,155	40,10±3,721	73,28±6,185
	F	2,63	0,729	1,75
	p	0,075	0,484	0,177
Annenin mesleği	Memur ^a	33,83±2,036	41,78±3,405	75,61±4,217
	Ev Hanımı ^b	33,30±3,511	39,84±4,123	73,15±7,014
	Serbest çalışan ^c	32,64±3,249	40,14±2,381	72,79±4,677
	F	0,494	1,9	1,16
	p	0,611	0,152	0,315

Tablo 4. 7. Çocuk ve Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Çocukların Benlik Algısı Ölçeği ve Alt Boyutları Puan ortalamalarının Dağılımı (Devamı)

Değişkenler		Öz yeterlik X±Sd	Öz saygı X±Sd	Benlik algısı toplam puanı X±Sd
Baba eğitim durumu	İlkokul/Ortaokul ^a	34,12±3,866	40,88±4,428	75,00±7,638
	Lise ^b	33,20±3,253	39,93±4,138	73,13±6,696
	Lisans ^c	33,12±3,250	39,95±3,694	73,07±6,208
	F	0,882	0,592	0,876
	p	0,416	0,554	0,418
Baba mesleği	Memur ^a	34,05±2,591	40,82±3,554	74,86±5,410
	İşçi ^b	33,37±3,534	39,84±3,918	73,20±6,705
	Serbest çalışan ^c	32,91±3,556	39,94±4,142	72,85±7,076
	Esnaf ^d	33,58±3,020	40,33±4,018	73,92±6,199
	F	0,72	0,373	0,571
	p	0,541	0,773	0,635
Çocuk Sayısı	1 Çocuk ^a	32,58±3,682	40,33±3,655	72,92±6,711
	2 Çocuk ^b	33,14±3,465	39,78±3,876	72,93±6,594
	3 Çocuk ve Üzeri ^c	33,89±2,959	40,45±4,236	74,34±6,598
	F	1,46	0,515	0,811
	p	0,235	0,599	0,446
Çocuğun sırası	1. Çocuk ^a	32,58±3,319	39,55±3,997	72,12±6,653
	2. Çocuk ^b	33,63±3,581	39,98±3,884	73,61±6,670
	3. Çocuk ve daha sonrası ^c	34,14±2,756	41,29±3,854	75,43±6,001
	F	3	2,28	2,99
	p	0,052	0,106	0,053

Çocuk ve ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerine göre çocukların benlik algısı ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının dağılımı Tablo 7’de görülmektedir. Yapılan değerlendirme sonucunda; 3-4 yaş grubu çocukların toplam benlik algısı (ort.=74,05±6,871), Öz-Yeterlik düzeyleri (ort.=33,71±3,534), Öz-Saygı puan ortalamaları (ort.=40,34±3,972) daha büyük yaş grubundaki çocuklara göre yüksek bulunmuş ancak, aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Yapılan değerlendirmede, erkek çocukların Öz-Yeterlik (ort.=33,66±3,353), Öz-Saygı (ort.=40,34±3,886) ve Benlik algısı düzeylerinin (ort.=74,00±6,485), kız çocuklara göre yüksek olduğu ancak, aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tesbit edilmiştir (sırasıyla p=0,214, p=0,460, p=0,283).

Çocukların benlik algıları üzerinde bazı aile özelliklerinin etkileri incelendiğinde; annesi 36 yaş ve üzeri olan çocukların öz saygı ortalamalarının (ort.=41,04±3,668), babası 36 yaş ve üzeri olan çocukların öz yeterlik (ort.=33,73±3,336) düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla p=0,026, p=0,038).

Aile tipinin çocuğun benlik algısı üzerindeki etkisi incelendiğinde; geniş ailede yaşayan çocukların Öz-Yeterlik (ort.=36,14±1,676), Öz saygı (ort.=41,43±2,070), ve benlik algısı düzeylerinin (ort.=77,57±3,207) daha yüksek olduğu, aile tipinin özellikle öz yeterlik ve benlik algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı belirlenmiştir (sırasıyla p=0,021, p=0,010).

Ailenin gelir düzeyine göre; geliri giderini kısmen karşılayan ailelerin çocukları Benlik Algısı (ort.=73,95±7,613), gelir gideri karşılayan gruba (ort.=73,18±6,203) göre biraz daha yüksek puan almış, fakat t=-0,660, p=0,510 ile anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öz-Yeterlik alt boyutunda gelir gideri kısmen karşılayan grup (ort.=34,02±3,487), gelir gideri karşılayan gruba (ort.=33,03±3,270) göre daha yüksek puan sergilemiş, ancak t=-1,67, p=0,096 ile fark anlamlılık sınırında kalmıştır. Öz-Saygı'da gelir gideri karşılayan grup (ort.=40,15±3,728), gelir gideri kısmen karşılayan gruba (ort.=39,93±4,546) göre biraz daha yüksek puan almış, ancak t=0,306, p=0,760 ile fark anlamlı değildir.

Annelerin eğitim durumlarına göre çocukların benlik algısı incelendiğinde; Benlik Algısı düzeyinde anlamlı fark bulunmamış (F=1,75, p=0,177); ilkokul/ortaokul (ort.=75,65±7,171), lise (ort.=72,61±6,891) ve lisans (ort.=73,28±6,185) grupları arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir. Öz-Yeterlik alt boyutunda anlamlı fark bulunmamış (F=2,63, p=0,075); ilkokul/ortaokul (ort.=34,74±3,122), lise (ort.=32,89±3,622) ve lisans (ort.=33,18±3,155) grupları arasında fark anlamlılık sınırında kalmıştır. Öz-Saygı alt boyutunda da anlamlı fark tespit edilmemiş (F=0,729, p=0,484); ilkokul/ortaokul (ort.=40,91±4,670), lise (ort.=39,72±4,007) ve lisans (ort.=40,10±3,721) gruplarının ortalamaları yakın bulunmuştur. Genel olarak, anne eğitim durumunun çocukların benlik algısı, öz-yeterlik ve öz-saygı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca anne

mesleği ile çocukların benlik algısı ölçütlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Baba eğitiminin çocukların benlik algısını etkileme durumlarına bakıldığında; Benlik Algısı düzeyinde anlamlı fark bulunmamış ($F=0,876$, $p=0,418$); ilkokul/ortaokul (ort.=75,00±7,638), lise (ort.=73,13±6,696) ve lisans (ort.=73,07±6,208) grupları arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir. Öz-Yeterlik alt boyutunda da anlamlı fark tespit edilmemiş ($F=0,882$, $p=0,416$); ilkokul/ortaokul (ort.=34,12±3,866), lise (ort.=33,20±3,253) ve lisans (ort.=33,12±3,250) gruplarının ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Öz-Saygı alt boyutunda yine, anlamlı fark bulunmamış ($F=0,592$, $p=0,554$); ilkokul/ortaokul (ort.=40,88±4,428), lise (ort.=39,93±4,138) ve lisans (ort.=39,95±3,694) gruplarının ortalamaları yakın bulunmuştur. Genel olarak, baba eğitim durumunun çocukların benlik algısı, öz-yeterlik ve öz-saygısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca baba mesleği ile çocukların benlik algısı ölçütlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Genel olarak, ailedeki çocuk sayısının çocukların benlik algısı ve alt boyutları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Bununla birlikte, çalışmaya katılan 3-6 yaş grubu çocuklardan ailenin 3. veya daha sonraki sırada olanların Öz yeterlik (ort.= 34,14±2,756) , Öz saygı (ort.=41,29±3,854) ve Benlik algısı (ort.= 75,43±6,001) puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ancak aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Sırasıyla $p=0,052$. $p=0,106$, $p=0,053$).

Tablo 4. 8. Annelerin, çocukların gelişimine ilişkin bazı tutumları ile Çocukların Benlik Algısı Ölçeği ve Alt Boyutları Puan ortalamalarının Dağılımı

Çocuk gelişimine ilişkin ebeveyn tutumları		Öz yeterlik X±Sd	Öz saygı X±Sd	Benlik algısı toplam puanı X±Sd
Çocuğun gelişimi için tercih edilen etkinlik	Oyun	33,32±3,439	40,18±3,745	73,50±6,530
	Eğitici Videolar	33,27±2,982	39,67±4,816	72,93±7,017
	t testi	0,072	0,645	0,422
	P	0,943	0,520	0,673
Çocuğu tercihleri için eleştirme durumu	Evet	33,51±3,500	40,20±3,962	73,70±6,837
	Hayır	33,03±3,167	39,94±4,003	72,97±6,357
	t testi	0,883	0,402	0,689
	P	0,378	0,688	0,492
Çocuğun hayali arkadaşı olmasını normal bulma durumu	Evet	33,64±3,079	40,63±3,682	74,27±6,114
	Hayır	32,89±3,639	39,41±4,204	72,30±7,064
	t testi	1,41	1,95	1,89
	P	0,158	0,052	0,060

Annelerin, çocukların gelişimlerine ilişkin bazı yaklaşımlarına göre çocukların Benlik Algısı düzeyleri incelenmiş ve ilgili bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Genel olarak, çocuğun gelişimi için tercih edilen yöntemin, çocuğun tercihleri veya yaptıkları nedeniyle eleştirme durumunun ve çocuğun hayali arkadaş sahibi olmasının çocukların benlik algısı üzerinde genellikle istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 4. 9. Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Alt Boyut Düzeyleri ile Çocukların Benlik Algısı ve Alt Boyut Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi

		Benlik Algısı Ölçeği	Öz-Yeterlik	Öz-Saygı
Aşırı Koruyuculuk	R	-,117	-,111	-,100
	p.	,142	,161	,207
Demokratik Davranma	R	-,103	-,143	-,051
	p.	,194	,070	,523
Ev Kadınlığını Reddetme	R	-,112	-,104	-,098
	p.	,160	,189	,218
Karı-Koca Geçimsizliği	R	-,134	-,055	-,177*
	p.	,091	,488	,025
Baskı ve Disiplin	R	-,017	,025	-,050
	p.	,827	,757	,531

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 4.9’da, annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği alt boyutları ile Çocukların Benlik Algısı ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, Aşırı Koruyuculuk alt boyutu ile Benlik Algısı ($r=-0,117$, $p=0,142$), Öz-Yeterlik ($r=-0,111$, $p=0,161$) ve Öz-Saygı ($r=-0,100$, $p=0,207$) arasında negatif ve zayıf ilişkiler bulunmuş, ancak hiçbirisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma alt boyutu ile Benlik Algısı ($r=-0,103$, $p=0,194$), Öz-Yeterlik ($r=-0,143$, $p=0,070$) ve Öz-Saygı ($r=-0,051$, $p=0,523$) arasında da negatif ve zayıf ilişkiler gözlenmiş, ancak Öz-Yeterlik ile olan ilişki anlamlılık sınırında kalsa da istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutu ile Benlik Algısı ($r=-0,112$, $p=0,160$), Öz-Yeterlik ($r=-0,104$, $p=0,189$) ve Öz-Saygı ($r=-0,098$, $p=0,218$) arasında negatif ve zayıf ilişkiler tespit edilmiş, ancak bunlar istatistiksel olarak anlamlı değildir. Karı-Koca Geçimsizliği alt boyutu ile Benlik Algısı ($r=-0,134$, $p=0,091$) ve Öz-Yeterlik ($r=-0,055$, $p=0,488$) arasında negatif ve zayıf ilişkiler bulunmuş, ancak anlamlı değildir. Bununla birlikte, Karı koca geçimsizliği ve çocukların Öz-Saygısı ile negatif ve zayıf bir ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ($r=-0,177$, $p=0,025$), bu da karı-koca geçimsizliği algısının daha yüksek olduğu annelerin çocuklarının öz-saygılarının daha

düşük olduğunu göstermektedir. Baskı ve Disiplin alt boyutu ile Benlik Algısı ($r=-0,017$, $p=0,827$), Öz-Yeterlik ($r=0,025$, $p=0,757$) ve Öz-Saygı ($r=-0,050$, $p=0,531$) arasında çok zayıf ilişkiler bulunmuş ve hiçbirisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Genel olarak, annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocuk benlik algısı arasında genellikle zayıf ve anlamlı olmayan ilişkiler olduğu, ancak karı-koca geçimsizliği ile öz-saygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir negatif ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır.

5. TARTIŞMA

Bu çalışma, annelerin aile hayatı, çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkilerini, ayrıca bu tutumların demografik ve durumsal faktörlerle bağlantılarını incelemiştir. Elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında bu bölümde tartışılmıştır.

Çalışmada annelerin özellikle 3-6 yaş grubu çocuklarına dönük düşünce ve yaklaşımları ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların benlik algısı düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre; anneler erken çocukluk döneminin en dikkat çekici özelliği olarak; özellikle çok soru sormaları ve hareketli olmaları özelliklerini ilk iki sırada belirtmişlerdir. Ayrıca ideal çocukla ilgili düşünceleri sorulduğunda; daha çok sorumluluk sahibi (%78,1), girişimci (%71,2) ve çok soru soran (%58,8) çocuklar olarak cevaplamışlardır (Tablo 2). Ceylan ve arkadaşları yaptıkları çalışmada (2016) terbiyeli-uslu, saygılı ve başarılı kavramları ideal çocuk özellikleri arasında sıralanmıştır. Annelerin erken çocukluk dönemine dair “çok soru sormak” ve “hareketlilik” özelliklerini en fazla dile getirmesi, gelişimsel literatürle örtüşmektedir. Piaget’in bilişsel gelişim kuramına göre de 2-7 yaş arası çocuklar, “işlem öncesi dönem”de yer alırlar ve bu dönemde merak duyguları oldukça yüksektir. Bunun yanı sıra, hareketlilik de bu dönemdeki çocuklar için tipiktir. Gelişim psikolojisine göre çocuklar fiziksel olarak enerjik, çevreyi keşfetmeye yönelik istekli ve motor gelişimleri hızla ilerleyen bireylerdir (Acar ve Usta, 2022). Çok soru soran çocuğun ideal çocuk olarak görülmesi, hem bilişsel gelişim açısından olumlu hem de ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşime ne kadar önem verdiğini ortaya koymaktadır. Bu durumun, ebeveynlerin çocuğun öğrenme süreçlerini desteklemeye yönelik pozitif tutumlar yansıttığını düşündürmektedir.

Okul öncesi (3-6 yaş) dönemindeki çocuklarla ilgili ebeveyn deneyimleri üzerine yapılan araştırmalar, ortak zorlukları ve beklentileri ortaya koymaktadır. Anneler, rutinler oluşturmada, itaati sağlamada ve uyku ve yeme alışkanlıklarını yönetmede zorluklar bildirmektedir (Aytekin, 2022). Hem ebeveynler hem de profesyoneller, beklentiler, rutinler, oyun, disiplin, empati ve iletişim konusunda sorunlar tespit etmektedir (Aslan ve Topuz, 2025; Park et al., 2024). Bu çalışmada annelere göre, çocukla ilgili en fazla sorumluluğun onunla birlikte vakit geçirmek (%85,6) olduğu, en fazla hastalıkları ile ilgilenmek açısından zorlandıklarını (%36,8),

%78,7'sinin çocukların bakımında eşlerinden destek aldıklarını belirttikleri belirlenmiştir. Annelerin büyük çoğunluğunun “çocukla vakit geçirmek” sorumluluğunu en fazla önemsediklerini belirtmeleri, ebeveyn-çocuk ilişkisinin gelişimsel önemini vurgulamaktadır. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre, çocukla kurulan duygusal bağ; çocuğun duygusal güvenlik, benlik algısı ve sosyal ilişkiler açısından temel bir rol oynamaktadır (Bowlby, 1988). Özellikle 0-6 yaş arasında ebeveynle geçirilen kaliteli zaman, çocuğun gelişimi üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Ayrıca “birlikte vakit geçirmek” hem eğitici hem de duygusal destek açısından kritik bir ebeveynlik bileşeni olarak görülür (Larson, 2000). Ancak bu zamanın niceliğinden çok niteliği önemlidir. Nitelikli zaman geçirmenin, çocuğun duygusal düzenleme becerileri ve güvenli bağlanma geliştirmesi açısından etkili olduğu vurgulanmıştır (Cabrera et al., 2007). Annelerin %36,8'inin çocukların hastalıkları ile ilgilenmeyi zorlayıcı bulmaları, erken çocukluk döneminin bakım yükünü yansıtmaktadır. Bu durum, kadınların çoğunlukla bakım verici rolü üstlenmeleri nedeniyle fiziksel ve duygusal tükenmişlik yaşama risklerinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalarla örtüşmektedir (Nomaguchi and Milkie, 2003; Craig, 2006). Özellikle hastalık dönemlerinde annenin kaygı düzeyinin artması ve bilgi eksikliği, bakım sürecini daha da zorlaştırmaktadır. Annelerin %78,7'sinin eşlerinden destek aldıklarını belirtmeleri olumlu bir bulgu olmakla birlikte, destekleyici rolün ikincil kaldığına işaret etmektedir. Türkiye özelinde yapılan araştırmalar, çoğu zaman annelerin birincil bakım verici, babaların ise “yardım eden” rolde konumlandığını ortaya koymaktadır (Kagıtcıbası, 2017). Bu durum, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin bakım işbölümüne etkisini göstermektedir. Ancak son yıllarda baba katılımını artırmaya yönelik yaklaşımlar yaygınlaşmakta ve babaların çocuk gelişimindeki etkisinin önemi giderek daha fazla vurgulanmaktadır (Pleck, 2010).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramında 3-6 yaş dönemi “girişimciliğe karşı suçluluk” evresi olarak tanımlanır; bu dönemde çocuklar sorumluluk alma, kendi kararlarını verme ve eylemde bulunma isteği içindedir. Okul öncesi dönem, çocuğun sosyal gelişiminin önemli basamaklarından biri olan “sorumluluk alma” davranışı üzerinde etkili olunabilecek kritik bir dönemdir. Ebeveynin çocuğa küçük sorumluluklar vermesi, çocuğun özgüvenini destekler, aidiyet duygusunu güçlendirir ve görev bilinci geliştirir (Grusec and Davidov, 2007). Ev içi görevlerde aktif rol alan çocukların daha bağımsız bireyler haline geldikleri, öz düzenleme becerilerinin geliştiği ve sosyal sorumluluklarının arttığı bulunmuştur (Kochanska et al., 2001).

Özellikle yaşa uygun sorumlulukların verilmesi, çocukların hem bilişsel hem de davranışsal gelişimi açısından olumlu etkiler yaratmaktadır. Aktan ve Şahin (2018) yaptıkları çalışmalarında çocukların daha çok anne ve babalarına günlük işlerinde yardım etmekte istekli olduklarını ancak, kendi odalarını almakta sorumluluk almaktan kaçındıklarını belirtmiştir. Çalışmamızda da annelerin çocuklarına ev içi görevler verdiği görülmektedir (Tablo 2) ve bu durum çocuğun özerklik gelişimi açısından oldukça önemli bir tutum olarak söylenebilir.

Çalışmada, 3-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları değerlendirilmiş; genel olarak demokratik ve eşitlikçi bir yaklaşımı benimsedikleri ($ort=26,53 \pm 2,763$), orta düzeyde koruyuculuk ($ort=39,94 \pm 8,288$) ve disiplin uyguladıkları ($ort=36,57 \pm 7,465$), düşük düzeyde geçimsizlik ($ort=13,87 \pm 4,039$) yaşadıkları tesbit edilmiştir. Bu sonuçlar, ebeveynlik pratiklerinin çocuğun gelişimini destekleyici olduğunu ve Türk kültürünün sıcak, destekleyici aile yapısıyla uyumlu olduğunu düşündürmektedir. Türk kültüründe çocuğun gelişimine öncelik veren aile ortamı yaygındır (Kağıtçıbaşı, 2017) ve demokratik tutumların ön planda olması, çocukların bireysel gelişimini teşvik eden bir ebeveynlik tarzını yansıtır. Ancak, koruyuculuk ve disiplinin orta düzeyde olması, çocuğun bağımsızlığına verilen önemin kültürel olarak dengelendiğini ve aşırı kontrolün genellikle tercih edilmediğini gösterir.

Gerek çocuğun gelişim düzeylerinin getirdiği davranış veya kişilik özellikleri gerekse ebeveynlerin bazı özellikleri ebeveyn tutumlarını etkileyebilmektedir. Çalışmada çocuk ve ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerinin annelerin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir (Tablo 5). Elde edilen sonuçlara göre; çocuğun yaşının ve cinsiyetinin ebeveynlerin tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaması, ebeveynlik pratiklerinin çocuğun bireysel özelliklerinden ziyade ebeveynlerin genel değerleri ve inançları tarafından şekillendiğini düşündürmektedir. Bu, Türk kültüründe ebeveynlik yaklaşımlarının standardize olduğunu ve çocuğun yaşına veya cinsiyetine göre büyük ölçüde değişmediğini bildiren bulgu ile açıklanabilir. Yılmaz ve ark. (2022) okul öncesi dönem anneleriyle yaptığı araştırmada, çocuğun yaşı ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Literatürde, erken çocukluk döneminde tutumların yaşa bağlı farklılaşabileceği belirtilse de (Bornstein, 2012), bu çalışmada böyle bir farklılaşma gözlenmemiştir. 3-6 yaş döneminin kendi içinde homojen sayılabilecek bir evre olması, ebeveyn tutumlarının bu evrede anlamlı biçimde değişmemesine neden

olabilir.

Babanın yaşına bakıldığında, genç babaların (25-35 yaş) olduğu ailelerde annelerin daha koruyucu bir tutum sergiledikleri görülmektedir (Tablo 5). İleri yaştaki babaların deneyimlerinden dolayı kendilerini daha olumlu değerlendirebileceği (Palkovitz, 2014), genç babaların çocuklarının güvenliğine daha fazla odaklandığını, ileri yaştaki babaların ise kendilerini daha yeterli hissettiği bildirilmektedir (Grossmann et al., 2002). Bu bulgular beraberinde annelerin de ileri yaştaki eşlerine daha fazla güvendikleri ve daha genç ailelerde deneyim eksikliğine bağlı aşırı koruyucu tutum sergilenebileceği söylenebilir.

Aile tipi, ebeveynlerin tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Geniş aile tipinde yaşayan anneler çekirdek aileye kıyasla daha fazla koruyuculuk, baskı ve disiplin sergilemektedir (Tablo 5). Geniş aile yapısı, genellikle çok kuşaklı yaşamı, geleneksel rolleri ve toplu karar alma süreçlerini içerir. Özellikle geleneksel kültürlerde, geniş ailede çocuğun davranışları yalnızca anne-baba değil, aynı zamanda büyükanne, büyükbaba, amca, hala gibi geniş aile üyeleri tarafından da gözlemlenir ve yönlendirilir. Bu yapı içinde anneler, hem kendi ebeveynlerinden hem de eşlerinin ebeveynlerinden gelen toplumsal baskılar ve beklentiler doğrultusunda daha otoriter ve kontrollü davranabildikleri bilinmektedir (Kağıtçıbaşı, 2017). Yapılan bir çalışmada, bu durumun annelerin “göz önünde olma” durumunu artırarak daha disipline edici ve kontrolcü davranışlar geliştirmesine yol açabildiği belirtilmiştir (Leaver, 2017).

Gelir durumu, demokratik ve eşitlikçi tutumlar üzerinde etkili olmuş, daha iyi gelir düzeyine sahip ebeveynlerin bu tutumları daha fazla benimsediği görülmüştür (Tablo 5). Bu, maddi refahın ebeveynlerin çocuklarına daha özgür ve destekleyici bir ortam sunma kapasitesini artırabileceğini gösterir (Conger and Donnellan, 2007). Bradley ve Corwyn (2002), düşük gelirli ailelerde çocukların gelişimini destekleyici ebeveyn davranışlarının daha sınırlı olduğunu, yüksek gelirli ailelerin ise çocuklarının kararlarına daha fazla katılım sağladığını belirtmiştir. Yeung et al. (2002) ise, ekonomik stresin, ebeveynlerin daha otoriter, denetleyici ve cezalandırıcı davranışlara yönelmesine yol açabileceğini belirtmiştir. Çalışmamızın bulguları literatürü destekler niteliktedir. Ayrıca, gelir gideri kısmen karşılayan ebeveynlerin karı-koca geçimsizliği algısında sınırdan bir artış gözlenmesi (Tablo 5), maddi stresin aile içi dinamikleri etkileyebileceğini düşündüren bir bulgu olabilir. Ancak, gelir durumunun diğer tutumlar üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması, ebeveynlik pratiklerinin maddi

koşullardan ziyade kişisel ve kültürel değerlerle şekillendiğini desteklemektedir (Hoff et al., 2002).

Anne eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumları üzerinde belirgin bir etkisi bulunmaktadır. Düşük eğitim seviyesine sahip anneler daha koruyucu ve disiplinli bir tutum sergilerken, yüksek eğitim seviyesine sahip anneler daha demokratik ve eşitlikçi bir yaklaşım benimsediği tespit edilmiştir (Tablo 5). Eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte, ebeveynlerin çocuk gelişimi, bireysel farklılıklar ve iletişim becerilerine dair bilgileri de artmaktadır. Eğitimli anneler, çocukların kendi kararlarını verebilmelerine, fikirlerini ifade etmelerine ve özerklik kazanmalarına daha fazla olanak tanımaktadır (Bornstein et al., 2012; Öztürk ve Şanlı, 2007). Kagıtcıbaşı (2017), modernleşen ve eğitim düzeyi artan toplumlarda ebeveynlerin "otoriter" tutumlardan uzaklaşıp, daha özerklik destekleyici ve demokratik bir yapıya yöneldiklerini belirtmiştir. Sümer ve ark. (2010), Türkiye örneğinde düşük eğitimli annelerin daha çok "itaat" temelli bir ebeveynlik yaklaşımı benimsediğini, çocukların bireysel özelliklerine daha az odaklandıklarını göstermiştir.

Annenin mesleği, özellikle ev hanımı annelerin daha koruyucu ve disiplinli bir tutum sergilemesiyle ilişkili bulunmuştur (Tablo 5). Bu, ev hanımı annelerin çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmesinin ve ebeveynlik rollerine yoğun bir şekilde odaklanmasının bir sonucu olabilir. Çalışma bulgumuzla benzer şekilde; Öztürk ve Şanlı (2007), ev hanımı annelerin çocuklarının gelişimini daha çok dışsal kontrol mekanizmalarıyla yönlendirdiklerini, çalışan annelerin ise gelişimsel destekleyici iletişim yollarını daha sık kullandıklarını bildirmiştir.

Çocuk sayısı ve 3-6 yaş grubu çocuğun doğum sırasının, ebeveyn tutumları üzerinde genellikle anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir (Tablo 5). Ancak, ilk çocukları 3-6 yaş grubunda olan annelerin daha demokratik bir tutum sergilemesi, bu ebeveynlerin ilk çocuklarına daha fazla dikkat ve özen gösterdiğini düşündürülebilir.

Araştırmalar, geleneksel oyunların yaratıcı düşünme, problem çözme, liderlik ve grup dinamiği gibi becerileri geliştirdiğini; bu nedenle modern dijital oyunlara alternatif olarak gelişimsel açıdan daha faydalı olabileceğini belirtmektedir (Kaçar and Alkaya, 2022; Rajaie et al., 2023). Yapılan bir çalışmada çalışan annelerin genellikle zaman kısıtlamalarına rağmen okul öncesi çocuklar için yeterli oyun yardımı sağladığı ve yaşa uygun oyunlar seçtiği bildirilmektedir (Mariana and Boyoh, 2021). Çalışmamızda da annelerin %81,3'ünün çocukları için geleneksel oyunları tercih etmesi (Tablo 2), kültürel aktarım ve sosyal gelişim açısından literatürü destekler

nitelikte olumlu bir eğilimdir.

Bununla birlikte çalışmada, eğitici videoları tercih eden annelerin istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazla karı-koca geçimsizliği algısı yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 6). Bu bulgu, dijital araç kullanım tercihlerinin yalnızca pedagojik değil, aynı zamanda psikososyal bağlamda da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Chassiakos et al. (2016), ebeveynlerin medya kullanım tercihlerinin, zaman yönetimi, duygusal tükenmişlik ve aile içi destek düzeylerinden etkilendiğini vurgulamıştır. Domoff et al. (2019) ise, aile içi çatışmanın yoğun olduğu durumlarda annelerin çocukları oyalamak için dijital içeriklere daha sık başvurduğunu bildirmiştir. Okul öncesi yaş grubu ebeveynlerinin gelişimini desteklemek üzere tercih edilen eğitici oyunlar faktöründe diğer aile içi dinamikleri de ele alınmalıdır (Cummings and Davies, 2010; Güleç, 2018). Bu çalışmada, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, bu gelişim sürecinde anneleri oyun tercih eden çocukların öz yeterlik, öz saygı ve benlik algısı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 8). Whitebread et al. (2012), yapılandırılmamış oyunların çocuğun bağımsız karar verme, problem çözme ve görev tamamlama becerilerini destekleyerek öz yeterliği artırdığını göstermiştir. Harter (2012), çocukların oyun yoluyla “kim olduklarını” keşfettiklerini ve bu keşfin benlik algısının temellerini oluşturduğunu belirtmiştir. Konuya ilişkin bu bulgumuz, literatürü destekler niteliktedir.

Araştırmalar, ebeveyn eleştirisinin ve yıkıcı ebeveynlik tarzlarının 3-6 yaş arasındaki çocukların duygusal ve davranışsal gelişimini önemli ölçüde etkileyebileceğini göstermektedir. Ebeveyn düşmanlığı ve zorlayıcı disiplin, çocuklarda anormal davranışlar ve duygusal bozukluklar riskinin artmasıyla ilişkilidir. Tersine, ebeveyn desteği ve olumlu katılım sağlıklı duygusal ve sosyal gelişimi teşvik etmektedir. Dahası, ebeveynlik tarzı ile çocukların stres tepkisi arasındaki etkileşim, psikopatolojinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. 3 yaşındaki çocuklarda yüksek ebeveyn düşmanlığı ile yüksek kortizol tepkisinin bir araya gelmesi, 6 yaşına gelindiğinde hem içselleştirme hem de dışsallaştırma semptomlarında artış olacağını öngörmektedir (Barios et al., 2017). Bu bulgular, küçük çocuklarda sağlıklı duygusal ve davranışsal gelişimi teşvik etmede olumlu ebeveynlik uygulamalarının önemini vurgulamaktadır. Çalışmamızda annelerin yaklaşık %57'sinin çocuklarını yaptıkları şeylere karşı eleştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir (Tablo 2). Çocuğu eleştirme durumunun genellikle annelerin çocuk yetiştirme tutumları (Tablo 6) ve çocukların benlik algısı üzerinde anlamlı bir etkiye

sahip olmadığı (Tablo 8) belirlenmiş, ancak çocuklarını eleştiren annelerin karı-koca geçimsizliğini daha yüksek düzeyde benimsediği bulunmuştur. Bu sonuç, eleştirel ebeveyn tutumunun bireysel bir davranıştan çok, aile sisteminin genel işleyişiyle bağlantılı olabileceğini düşündürmektedir. Cummings and Davies (2010), aile içi çatışmaların çocukla kurulan etkileşimi bozan en önemli faktörlerden biri olduğunu, bu tür ortamların çocuğa yönelik daha sabırsız, olumsuz ve eleştirel tepkileri artırdığını belirtmiştir. Grych and Fincham (2001) ise, annelerin duygusal stres altında çocuklarına daha fazla yönelmiş eleştirilerde bulunduklarını ve bu durumun, çocukla olan ilişkilerde uzaklaşmaya neden olduğunu ifade etmiştir. Eleştirinin aile içi uyumu etkileyebileceği bilinmektedir.

Ayrıca, literatürde, çocuğun sık sık eleştirilmesinin öz saygı, öz yeterlik ve benlik algısı üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği belirtilse de, bu etkinin sıklığı, dozajı, içerdiği duygu tonu ve bağlam gibi faktörlere bağlı olarak değişebileceği vurgulanmıştır (Harter 2012; Kerns and Brumariu 2014). Bu bağlamda, çalışmada eleştirel tutumun doğrudan benlik algısıyla ilişkilendirilmemesi, eleştirinin içeriği, süresi veya duygusal tonu gibi değişkenlerin kontrol edilmemesinden kaynaklanıyor olabilir.

Yeni ve daha büyük bir dünyaya yetişkinlerin dünyası için anlaması zor olan özelliklerini getiren okul öncesi çocukların birçok özelliği ebeveynlerin kültürel ya da sosyodemografik diğer karakterleri tarafından anlaşılmayabilmektedir. Bu durumlardan bir tanesi hayali arkadaş kavramıdır. Çalışmaya katılan annelerin çoğunlukla (%57,6) bu yaş grubundaki çocukların hayali arkadaşı olmasının normal olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir (Tablo 2). Hayali arkadaş sahibi olmanın normal olmadığını belirten annelerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha koruyucu ve disiplinli tutum sergilediği belirlenmiştir (Tablo 6). Ayrıca, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, hayali arkadaş kavramını normal bulmayan annelerin çocuklarında daha düşük düzeyde öz yeterlik, öz saygı ve benlik algısına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 8). Koruyucu ve disiplinli tutum, çoğu zaman çocuğun risk almasını sınırlayan, özgürlük alanlarını daraltan ve davranışlarını sıkı bir şekilde yöneten bir ebeveynlik tarzını ifade eder. Bütün ebeveynlik tarzlarının çocukların yaratıcı oyun davranışlarını baskılayabileceğini ve özellikle hayal gücüne dayalı oyunları "gereksiz" ya da "anormal" gören ailelerin, bu oyunlara karşı daha kontrollü yaklaştığını gösterilmiştir (Gralewski and Jankowska, 2020). Dolayısıyla, hayali arkadaşlık gibi yaratıcı bir sürecin "anormal" olarak değerlendirilmesi, çocuğun doğal

oyunlarına müdahale eden ve kontrolcü bir ebeveynlik yaklaşımı ile örtüşmektedir.

Genel olarak annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkiler genellikle zayıf ve anlamlı değildir. Ancak karı-koca geçimsizliği ile çocuğun öz-saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir negatif ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 9). Karı-koca geçimsizliği arttıkça çocuğun öz-saygısının düştüğünü gösteren bu anlamlı ilişki, literatürde sıkça vurgulanan bir gerçeği desteklemektedir. Hess (2022), anne-baba çatışmasının çocukta duygusal istikrarsızlık, değersizlik hissi ve benlik algısında bozulmalara yol açabileceğini belirtmiştir. Bu bulgu, özellikle duygusal olarak istikrarsız aile ortamlarının çocuğun temel kendilik duygusunu zedeleyebileceğini ve bu etkinin küçük yaşlarda bile gözlenebileceğini göstermektedir.

Araştırma bulguları genel olarak ebeveyn tutumlarının çocukların benlik algısı üzerinde güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı etkiler göstermediğini, ancak duygusal iklimin (örneğin karı-koca geçimsizliği) çocuğun öz-saygısı üzerinde anlamlı ve olumsuz bir etki yarattığını göstermektedir. Bu da, ebeveynlik tarzından ziyade ebeveyn ilişkilerinin niteliğinin, çocuğun psikolojik gelişiminde daha belirleyici olabileceğini düşündürmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

- Çocukların %63,8'inin 5-6 yaş aralığında, %53,8'inin kız çocukları ve daha çok ailenin ilk çocuğu olduğu,
- Ailelerin büyük çoğunluğunun çekirdek aile tipinde olduğu ve en fazla, %51,9'unun 2 çocuk sahibi olduğu saptanmıştır.
- Annelerin %72,5'inin gelirlerinin giderlerini karşıladığını ifade ettikleri görülmüştür.
- Annelerin erken çocukluk döneminde dikkat çekici özellik olarak ve ideal çocuk özellikleri sorularına verdikleri cevaplarla bu yaş grubunun doğru özelliklerini sıraladıkları belirlenmiştir.
- Annelere göre, çocukla ilgili en fazla sorumluluğun onunla birlikte vakit geçirmek (%85,6) olduğu, en fazla hastalıkları ile ilgilenmek açısından zorlandıklarını (%36,8), %78,7'sinin çocukların bakımında eşlerinden destek aldıklarını belirttikleri belirlenmiştir.
- Annelerin büyük çoğunluğunun çocuklarına özellikle kendi işleri ile ilgili sorumluluk verdikleri görülmüştür.
- Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği alt boyutları incelendiğinde; Aşırı Koruyuculuk alt boyutu ortalamasının $39,94 \pm 8,288$, Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma puan ortalamasının $26,53 \pm 2,763$, Ev Kadınlığını Reddetme alt boyutu puan ortalamasının $28,99 \pm 7,141$ olduğu bulunmuştur. Karı-Koca Geçimsizliği alt boyutunun ortalama $13,87 \pm 4,039$ Baskı ve Disiplin alt boyutu ortalamasının $36,57 \pm 7,465$ olduğu belirlenmiştir.
- Çocukların Öz-Yeterlik puan ortalamaları $33,31 \pm 3,350$, Öz-Saygı puan ortalamaları $40,09 \pm 3,956$ ve toplam puan ortalamaları $73,39 \pm 6,605$ olarak bulunmuştur.
- Aile tipi durumuna (çekirdek aile ve diğer aile tipleri) göre annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği puanları incelendiğinde, geniş aileye sahip olan annelerin aşırı koruyuculuk puanlarının (ort.= $47,71 \pm 6,020$), çekirdek ailede yaşayan annelere göre (ort.= $39,59 \pm 8,217$) daha yüksek olduğu belirlenmiş ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

- Aile tipi durumuna (çekirdek aile ve diğer aile tipleri) göre annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği puanları incelendiğinde, geniş aileye sahip olan annelerin aşırı koruyuculuk puanlarının (ort.=47,71±6,020), çekirdek ailede yaşayan annelere göre (ort.=39,59±8,217) daha yüksek olduğu belirlenmiş ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

- Gelir düzeylerine göre annelerin çocuk yetiştirme tutumları incelenmiş, geliri giderini kısmen karşılayan annelerin aşırı koruyuculuk alt boyut puanlarının daha yüksek (ort.=41,45±9,115), Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma alt boyutunun geliri gideri karşıladığını ifade eden annelerde daha yüksek (ort.=26,91±2,714) ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

- Yüksek eğitim seviyesine sahip annelerin daha demokratik ve eşitlikçi bir yaklaşım benimsediği görülmüştür.

- Ev hanımı annelerin daha koruyucu ve daha baskıcı ve disiplinli bir yaklaşım benimsediği belirlenmiştir.

- Bununla birlikte hayali arkadaşının var olduğunu belirten çocukların annelerinde aşırı koruyuculuk ortalaması (ort.=41,70±7,811) ve baskı ve disiplin tutum puan ortalaması (ort.=38,21±7,268) istatistiksel olarak da anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

- Çocukların benlik algıları üzerinde bazı aile özelliklerinin etkileri incelendiğinde; annesi 36 yaş ve üzeri olan çocukların öz saygı ortalamalarının (ort.=41,04±3,668), babası 36 yaş ve üzeri olan çocukların öz yeterlik (ort.=33,73±3,336) düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla $p=0,026$, $p=0,038$).

- Aile tipinin çocuğun benlik algısı üzerindeki etkisi incelendiğinde; geniş ailede yaşayan çocukların Öz-Yeterlik (ort.=36,14±1,676), Öz saygı (ort.=41,43±2,070), ve benlik algısı düzeylerinin (ort.=77,57±3,207) daha yüksek olduğu, aile tipinin özellikle öz yeterlik ve benlik algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı belirlenmiştir (sırasıyla $p=0,021$, $p=0,010$).

- Genel olarak, annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocuk benlik algısı arasında genellikle zayıf ve anlamlı olmayan ilişkiler olduğu, ancak karı-koca geçimsizliği ile öz-saygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir negatif ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır.

6.2. Öneriler

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Tüm ebeveynlere, özellikle düşük eğitim düzeyine sahip olanlara yönelik demokratik çocuk yetiştirme ilkeleri ve çocukların bireysel haklarına saygı duyma temelli eğitimler verilmesi,
- 3-6 yaş durumuna özgü hayali arkadaşların varlığı gibi yaratıcılığı destekleyen durumların patolojik değil, gelişimsel bir zenginlik olduğu konusunda ailelere rehberlik edilmesi,
- Ebeveyn tutumlarının çocukların benlik algısına olan etkisinin yıllar içinde nasıl şekillendiğini gözlemleyebilmek için uzun dönemli ve geniş örneklem kitlesine sahip izleme çalışmaları yapılması,
- Ailelere yönelik “pozitif ebeveynlik”, “demokratik tutum geliştirme” ya da “çocukta öz güven destekleme” konulu eğitim programlarının uygulanıp çocukların benlik algısında ne tür değişiklikler yarattığına dair deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir.

I. KAYNAKÇA

Acar, M.D., Usta, E. (2022), Okul Öncesi Çocuğunun Bakımı. İçinde: Pediatri Hemşireliği Vaka Temelli Yaklaşım. Avcı Ö, (çev ed.). İstanbul Tıp Kitabevi, ss: 224-244.

Akşin Yavuz, E., Güven, G., Bayındır, D., Sezer, T., Yılmaz, E., (2016), Annelerin çocuğunu kabul düzeyi ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (3), 1065-1081.

Aktan, B.Ş., Şahin, Ç. (2018), Okul Öncesi 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Sorumluluk Kazanma Düzeylerinin Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. International Primary Educational Research Journal, 2(1), 9-16.

Aslan, O., Topuz, İ. (2025), Çocuklarla çalışan okul psikolojik danışmanlarının problem davranışlara yönelik görüşlerinin incelenmesi. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(1), 697–723.

Atak, H. (2011), Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. Psikiyatride güncel yaklaşımlar, 3(1), 163-213.

Aunola, K., Stattin, H., Nurmi, J.-E. (2000), Parenting styles and adolescents' achievement strategies. Journal of Adolescence, 23(2), 205-222.

Aytekin, Ç. (2022), Çocuk gelişimci annelerin çocuk yetiştirme deneyimlerinin incelenmesi: Nitel bir çalışma. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 9(2), 409–423.

Barios, C.S, Bufferd S,J, Klein B., Dougherty L. (2017), The interaction between parenting and children's cortisol reactivity at age 3 predicts increases in children's internalizing and externalizing symptoms at age 6. Development and Psychopathology. 29(4),1319-1331.

Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., Vohs, K. D. (2003), Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? Psychological Science in the Public Interest, 4(1), 1–44. doi: 10.1111/1529-1006.01431.

Baumrind, D. (1991), The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. Journal of Early Adolescence, 11(1), 56-95. <https://doi.org/10.1177/02724316911111004>

Berk, L. (2020), *Bebekler ve Çocuklar: Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa*. (Çev. Işıkoğlu- Erdoğan, N.). Ankara: Nobel Yayınları.

Bianchi, S. M., Robinson, J. P., Milkie, M. A. (2006), *Changing rhythms of American family life*. Russell Sage Foundation.

Bodrova, E. Leong, D. J. (2007), *Tools of the mind: the Vygotskian approach to early childhood education* (2nd ed.). Columbus, OH: Merrill/Prentice Hall.

Bornstein, M. H., Putnick, D. L., Suwalsky, J. T. D. (2012), Parenting Cognitions → Parenting Practices → Child Adjustment? Development and Psychopathology, 24(3), 957–970.

Bowlby, J. (1982), *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment* (2nd ed.). New York: Basic Books. (Orijinal çalışma 1969)

Bowlby, J. (1988), A secure base: Parent-child attachment and healthy human development. Basic Books on the psychological adjustment of Turkish youth. Cross-Cultural Research, 48(1), 1- 10.

Börkan, B., Erkman, F. ve Keskiner, P. (2014), Effects of parental power/prestige and acceptance on the psychological adjustment of Turkish youth. Cross-Cultural Research, 48(3), 316-325.

Bradley, R. H., Corwyn, R. F. (2002), Socioeconomic status and child development. Annual Review of Psychology, 53(1), 371-399.

Cabrera, N. J., Shannon, J. D., Tamis-LeMonda, C. (2007), Fathers' influence on their children's cognitive and emotional development: From Toddlers to Pre-K. Applied Developmental Science, 11 (4):208-213.

Center on the Developing Child. (2007), *A Science-Based Framework for Early Childhood Policy*. Harvard University.

Ceylan, Ş., Kahraman G., Ülker P. (2016), Annelerin Erken Çocukluk Dönemine Bakış Açısı. İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 5(5): 1334-56.

Chassiakos, Y. R., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M. A., Cross, C. (2016), Children and adolescents and digital media. Pediatrics, 138(5), e20162593.

Conger, R. D., Donnellan, M. B. (2007), An interactionist perspective on the socioeconomic context of human development. Annual Review of Psychology, 58, 175-199.

Cummings, E. M., Davies, P. T. (2010), *Marital conflict and children: An emotional security perspective*. Guilford Press.

De Raeymaecker K, Dhar M. (2022), *The Influence of Parents on Emotion*

Regulation in Middle Childhood: A Systematic Review. *Children* (Basel), 10, 9(8):1200. doi: 10.3390/children9081200.

Demoulin, D. F. (1999), A personalized development of self-concept for beginning readers. *Education*, 120(1), 14-26.

Demoulin, D. F. (2000), I like me! Enhancing self concept in kindergarten-age children through active school/business partnerships. *NASP Communiqué*, 27(8), 141-146

Denham, S. A., Bassett, H. H., Wyatt, T. (2012), The socialization of emotional competence. In J. Grusec & P. Hastings (Eds.), *Handbook of Socialization* (pp. 638–664). Guilford Press.

Doksat, G.N., Ciftci, D.A. (2016), Bağlanma ve yaşamdaki izdüşümleri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 25(4), 489-501.

Domoff, S. E., Radesky, J. S., Harrison, K., Riley, H., Lumeng, J. C., Miller, A. L. (2019), A naturalistic study of child and family screen media use. *Journal of Child and Family Studies*, 28(2), 401-410

Elizarov, E., Benish-Weisman, M., Ziv., Y. (2025). Fostering academic performance in 5-year-olds: The role of self-direction values, presented self-esteem, and positive self-perception. *Early Education and Development*, 2-19. doi:10.1080/10409289.2025.2454727

Erkman, F., Rohner, R. P. (2006), Youths' perceptions of corporal punishment parental acceptance and psychological adjustment in a Turkish metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40(3), 250-267.

Erol, R. Y., Orth, U. (2011), Self-esteem development from age 14 to 30 years: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(3), 607-619.

Ginsburg, K. R. (2007), The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182–191.

Goodvin, R., Meyer, S., Thompson, R.A., Hayes, R. (2008), Self-understanding in early childhood: associations with child attachment security and maternal negative affect. *Attachment & Human Development*, 10, 433 - 450.

Gralewski, J., Jankowska, D.M. (2020), Do parenting styles matter? Perceived dimensions of parenting styles, creative abilities and creative self-beliefs in adolescents. *Thinking Skills and Creativity*, 38, <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100709>

Grossmann, K., Grossmann, K. E., Fremmer-Bombil, E., Kindler, H., Scheurer-

Englisch, H., & Zimmermann, P. (2002), The uniqueness of the child-father attachment relationships: Fathers' sensitive and challenging play as a pivotal variable in a 16-year long study. *Social Development*, 11, 307-331. doi:10.1111/1467-9507.00202

Grusec, J. E., Davidov, M. (2007), Socialization in the Family: The Roles of Parents. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp. 284–308). The Guilford Press.

Grych, J. H., Fincham, F. D. (2001), *Interparental conflict and child development: Theory, research, and applications*. Cambridge University Press.

Gülaçtı, F., 2012. Erken Çocukluk Eğitimi. Fikret Gülaçtı (Ed.), *Türkiye’de ve Dünyada Erken Çocukluk ve Okul Öncesi Eğitimi* (s.2-19). Ankara: Pegem.

Güleç, V. (2018), Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2(2), 105-120.

Harter, S. (2012), The construction of the self: Developmental and sociocultural foundations. In *Handbook of self and identity* (2nd ed., pp. 44-65). New York: Guilford Press.

Heinonen, M., Pihlaja, P. (2020), What do children with social, emotional and behavioural difficulties think about themselves in early childhood? *Emotional and Behavioural Difficulties*, 25, 107 - 94.

Hess, S. (2022), Effects of Inter-Parental Conflict on Children’s Social Well-Being and the Mediation Role of Parenting Behavior. *Applied Research Quality Life* 17, 2059–2085. <https://doi.org/10.1007/s11482-021-10022-y> Hoff, E. (2014), *Language Development* (5th ed.). Cengage Learning.

Hoff, E., Laursen, B., Tardif, T. (2002), Socioeconomic status and parenting. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting* (Vol. 2, pp. 231-252). Lawrence Erlbaum Associates.

Jang, Y., Zhao, X. (2020), Parenting styles and children’s academic performance: Evidence from middle schools in China. *Children and Youth Services Review*, 113, 1, 105017. doi:10.1016/j.childyouth.2020.105017.

Kaçar D, Ayaz-Alkaya S. (2022), The effect of traditional children's games on internet addiction, social skills and stress level. *Arch Psychiatr Nurs*. 40:50-55. doi: 10.1016/j.apnu.2022.04.007.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2017), *Family, self, and human development across cultures: Theory and applications*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315205281>

Kasuto, S. (2005), Özel anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargıları ile annenin sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kerns, K. A., Brumariu, L. E. (2014), Is insecure parent–child attachment a risk factor for the development of anxiety in childhood or adolescence? *Child Development Perspectives*, 8(1), 12–17.

Kim, Y.H. (2022), Maternal Responsive Parenting Trajectories From Birth to Age 3 and Children’s Self-Esteem at First Grade. *Front. Psychol.* 13:870669. doi: 10.3389/fpsyg.2022.870669

Kochanska, G., Coy, K. C., & Murray, K. T. (2001), The development of self-regulation in the first four years of life. *Child Development*, 72(4), 1091–1111. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00336>

Kroger, J. (2007), *Identity development: Adolescence through adulthood*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Laible, D. J., Carlo, G., Raffaelli, M. (2000), The differential relations of parent and peer attachment to adolescent adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(1), 45–59. <https://doi.org/10.1023/A:1005169004882>.

Larson RW. (2000), Toward a psychology of positive youth development. *Am Psychol.*, 55(1):170-83. doi: 10.1037//0003-066x.55.1.170. PMID: 11392861.

Le Compte, W. A., Le Compte, A., Özer, S. (1978), PARI’nin Türkçe formunun standardizasyonu. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 5–11.

Leaver, T. (2017), Intimate Surveillance: Normalizing Parental Monitoring and Mediation of Infants Online. *Social Media + Society*, 3(2). <https://doi.org/10.1177/2056305117707192>.

Mariana, & Boyoh, D. Y. (2021), The role of the working mother in preschoolers’ play activities [Conference paper]. IVCN 4th International Virtual Conference on Nursing, KnE Life Sciences, 65–74. <https://doi.org/10.18502/cls.v6i1.8590>.

Martin, C. L., Ruble, D. N. (2004), Children's search for gender cues: Cognitive perspectives on gender development. *Current Directions in Psychological Science*, 13(2), 67–70.

McAdams, D. P. (2001), The psychology of life stories. *Review of General Psychology*, 5(2), 100-122.

McLeod, S. (2018), Erik Erikson's theory of psychosocial development. Simply Psychology. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/Erik-Erikson.html>

Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., Tawell, A., Slot, P., Broekhuizen, M., & Leseman, P. (2015). A review of research on the effects of early childhood Education and Care (ECEC) upon child development. CARE project; Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care (ECEC). Available at <http://ecec-care.org/resources/publications/>

Misiyk, Y.V., 2022. Emotional and evaluative characteristics of mother's self-perception in the context of intensive parenthood. Vestnik of Kostroma State University. Series: Pedagogy. Psychology. Sociokinetics, 1, 84-91 (In Russ.). <https://doi.org/10.34216/2073-1426-2022-28-1-84-91>.

Mruk, C. J. (2006), Self-esteem research, theory, and practice: Toward a positive psychology of self-esteem. New York: Springer.

Nomaguchi, K. M., Milkie, M. A. (2003), Costs and rewards of children: The effects of becoming a parent on adults' lives. Journal of Marriage and Family, 65 (2), 356–374. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00356.x>.

OECD. (2021), Starting Strong VI: Supporting Meaningful Interactions in Early Childhood Education and Care. OECD Publishing.

Ogelman, H.G., Uçar, Ç.F. (2013). 5 yaş çocukların sosyal konumlarının anne babalarının kabul red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (18), 23-45.

Orth, U., Robins, R. W., Widaman, K. F. (2012), Life-span development of self-esteem and its effects on important life outcomes. Journal of Personality and Social Psychology, 102(6), 1271-1288.

Önder, A. ve Gülay, H. (2007), Ebeveyn kabul-red teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 20-28.

Öztürk, C., Şanlı, D. (2007), Annelerin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. Ege Pediatri Bülteni, 14(3), 145-150.

Palkovitz, R. (2014), Involved fathering and men's adult development. Lawrence Erlbaum Associates. <https://doi.org/10.4324/9781410613059>.

Papalia, D. E., Feldman, R. D., Martorell, G. (2021), Experience Human Development (14th ed.). McGraw-Hill Education.

Pardo, V. M., De La Ossa, S., Noreña, M. (2025), Socio-emotional and personal

development competencies as assets facilitating psychosocial adaptation in socially vulnerable secondary school students. *Frontiers in Psychology*, 16, 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1462605>.

Park, K., Ahn, S., Jung, M., Cho, Y.C., Jeong, S., Huh, C.A. (2024), Limitations of online play content for parents of infants and toddlers. A preprint - January 7. Xiv:2411.15783v2 [cs.HC] 5 Jan 2025.

Pleck, J. H. (2010), Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (pp. 58-93). Wiley.

Rajaie, S., Shamsipour Dehkordi, P., Sajedi, R. (2023), The Effect of Creative and Traditional Games on Motor Coordination and Creativity in Action and Movement in Girls 6 to 7 Years Old. *The Scientific Journal of Rehabilitation Medicine*, 12(2), 320-335. doi: 10.32598/SJRM.12.2.8

Rohmalimna, A., Yeau, O., Sie, P. (2022). The role of parental parenting in the formation of the child's self concept. *World Psychology*, 1 (2), 36- 45. <https://doi.org/10.55849/wp.v1i2.99>

Rothbaum, F., Weisz, J., Pott, M., Miyake, K., Morelli, G. (2000), Attachment and culture: Security in the United States and Japan. *American Psychologist*, 55(10), 1093-1104.

Rubin, O. (2023), Self-Esteem in Early Childhood: The Importance of Appearance. *Open Journal of Social Sciences*, 11, 92-104

Santrock, J. W. (2023), Yaşamboyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi. 13. Bs. (G. Yüksel, çev.ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Schaefer, E. S., Bell, R. Q. (1958), Development of a parental attitude research instrument. *Child Development*, 29(3), 339–361. <https://doi.org/10.2307/1126348>

Schiffrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Erchull, M. J., Tashner, T. (2014), Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 548–557. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9716-3>.

Schore, A. N. (2001), The effects of early relational trauma on right brain development, affect regulation, and infant mental health. *Infant Mental Health Journal*, 22(1-2), 201-269.

Schunk, D. H. (2012), *Learning theories: An educational perspective* (6th ed.). Boston: Pearson.

Segrin, C., Woszidlo, A., Givertz, M., Montgomery, N. (2013), Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(6), 569–595. <https://doi.org/10.1521/jscp.2013.32.6.569>

Sezer, Ö. (2010), Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-19.

Shaffer, D. R., Kipp, K. (2010), *Developmental Psychology: Childhood and Adolescence* (8th ed.). Wadsworth.

Shonkoff, J. P., Phillips, D. A. (Eds.). (2000), *From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development*. National Academies Press.

Solang, D.J., Yunus, M., Rukmini, B.S., Kurnia, K., Umam, K. (2024), The Impact of Early Childhood Education on Long-Term Outcomes. *The Journal of Academic Science*. <https://doi.org/10.59613/7pvaa271>.

Sokol, J. T. (2009), Identity development throughout the lifetime: an examination of Eriksonian theory. *Graduate Journal of Counseling Psychology*, 1(2), Available at: <https://epublications.marquette.edu/gjcp/vol1/iss2/14>

Steinberg, L. (2001), We know some things: Parent–adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1–19. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001>.

Sümer, N., Aktürk, E.G., Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri : Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-61.

Şalci, O., Sağlam, C., Derici, S. (2018), Türkiye’de yapılan anne-baba çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 78-87.

Şenol, F. B. ve Karaca, N. H. (2020), Okul öncesi dönem çocuklarının benlik kavramı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 54, 01-19. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.606614>

Tamis-LeMonda, C. S., et al. (2021), Culture, context, and parenting. *Annual Review of Developmental Psychology*, 3, 277–304.

Tepeli, K. ve Yılmaz, E. (2013), Social problem solving skills of children in terms of maternal acceptance-rejection levels. *US-China Education Review*, 3(8), 581-592.

UNESCO. (2022), *Early Childhood Care and Education (ECCE)*. Retrieved

from <https://www.unesco.org/en/education/early-childhood>

UNICEF. (2019), A World Ready to Learn: Prioritizing quality early childhood education. Retrieved from <https://www.unicef.org/reports/world-ready-to-learn>

Ünübol, M. (2011), Üç farklı yaş grubunda ebeveyn kabul-reddi ve genel psikolojik uyumun incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Wang, J., Liu, M., Zhou, Z., Li, Q. (2024), The reciprocal relations between perceived attachment to parents and self-concept clarity in adolescence. *Children and Youth Services Review*, 166, 107986. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107986>.

Whitebread, D., Basilio, M., Kuvalja, M., Verma, M., 2012. The importance of play: A report on the value of children's play with a series of policy recommendations. Brussels: Toy Industries of Europe.

Wang, Y., Huebner, E. S., Tian, L. (2021). Parent-child cohesion, self-esteem, and academic achievement: The longitudinal relations among elementary school students. *Learning and Instruction*, 73, 101467. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2021.101467>

Yazıcı, Z. ve Taştepe, T. (2013), Ebeveynlerin aile ortamı algısı ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki. *International Journal of Human Sciences*, 10, 98-112.

Yeung, W. J., Linver, M. R., Brooks-Gunn, J. (2002), How money matters for young children's development. *Child Development*, 73(6), 1861-1879.

Yurt, N., Özyürek, A. (2023), Ebeveyn tutumları ile okul öncesi çocukların sosyal değer kazanımları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21(45), 129-150.

Zembat, R. , Kuru Turaşlı, N., Güven, G., Sezer, T., Akşin, E., Yılmaz, E., Bayındır, D. (2016), Validity and reliability of the DeMoulin self-concept developmental scale for the 36-72 month old children. *Journal of Education and Training Studies*, 4(2), 143-158. <https://doi.org/10.11114/jets.v4i2.1156>.

II. EKLER

Ek 1. Kurum İzin Yazısı

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ**

Başvuru No: MEB.TT.2025.019125.01

T.C. Kimlik No: 55*****24

Adı Soyadı: SULTAN BULDUK

Araştırmanın Adı: Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Tutumları ile Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci, Veli

Veri Toplama Aracının Başlığı: 36-72 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN DEMOULİN BENLİK ALGISI TESTİ, AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ, TANITICI FORM

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 14.02.2025

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 14.02.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup aşağıda ifade edilen bilgiler kapsamında araştırma uygulama izni Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri tarafından onaylanmıştır.

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
KAYSERİ	Anaokulu	Şaban Fazlıoğlu Anaokulu	749716
KAYSERİ	İlkokul	Hacı Osman Güldüoğlu İlkokulu	975220

Not: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Doğrulama Kodu: 6de1e107dd4eb0f81db6e5492cd5842388da760debb35e1d2983badbfdebc282
Doğrulama Adresi: arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula
Serhat Mah. 1290. Sokak No.8/B 06374 Yenimahalle/Ankara TÜRKİYE
Telefon No: (0312) 413 43 00, Belgegeçer No: (0312) 413 45 12
e-posta: ttkb.egitimarastirmalari.arastirmaiznleri@meb.gov.tr, internet adresi: ttkb.meb.gov.tr

Ek 2. Ölçek İzni

İlgili Makama,

Dr. Öğr. Üyesi Özlem AVCI danışmanlığında Sultan BULDUK tarafından yürütülecek “Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Tutumları ile Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli çalışmada kullanılmak üzere, geçerlik güvenirlik ve Türkçe adaptasyon çalışmasını yaptığımız Demoulin Benlik Algısı Testi (3-6) ‘nin kullanılmasına izin veriyorum.

03.05. 2024

Prof. Dr. Nalan KURU

S

Nur Serap Özer

Alıcı: ben ▼

13:05 (2 saat önce)

Sayın Sultan Bulduk,

Tez çalışmanızda Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğini kullanmanıza izin veriyorum,

İyi çalışmalar dilerim,

Prof. Dr. Serap Özer

TED Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

Psikoloji Bölümü

§

Ek 3. Aile Hayati Ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

Aşağıda verilen ifadeleri okuyup, şu şekilde değerlendiriniz:

4	3	2	1
Çok Uygun	Oldukça Uygun	Biraz Uygun	Hiç Uygun
Buluyorum	Buluyorum	Buluyorum	Bulmuyorum

Görüşünüzü bu sayılardan birini daire içine alarak bildiriniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece kendi görüşünüzü işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün sorunların cevaplandırılması çok önemli bir noktadır. Onun için, bazı ifadeler birbirine benzer dahi olsa, gene de cevaplandırmanızı rica ederiz.

1. Çocuk yorucu ve zor işlerden korunmalıdır. 4 3
2 1
2. Anne ve babalar, çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar. 4 3
2 1
3. Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur. 4 3
2 1
4. Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır. . 4 3
2 1
5. Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse o kadar iyi terbiye edilebilir. 4 3
2 1
6. Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir. 4 3
2 1
7. Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki zamanını boşa geçirmesi affedilmez. 4 3
2 1
8. Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler. 4 3
2 1

9. Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeter derecede özgür olmasıdır. 4 3
2 1
10. Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar. 4 3
2 1
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir. 4 3
2 1
12. Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır. 4 3 2
1
13. Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha düzgün, daha akıcı olur. 4 3 2
1
14. Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek, bir annenin görevidir. 4 3 2
1
15. Anne-babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler. 4 3 2
1
16. Bütün genç anneler, bebek bakımından beceriksiz olacaklarından korkarlar. 4 3 2
1
17. Eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa, hangi anne olursa olsun sonunda çocuklar sinirine dokunur. 4 3 2
1
18. Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır. 4 3 2
1
19. Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babaların daha anlayışlı olmalarını dilerlerdi. 4 3
2 1
20. Bir çocuğa ne olursa olsun dövüşmekten kaçınması gerektiği

öğretilmelidir.	4	3	
2 1			
21. Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde annenin tepesinin atması çok normaldir.	4	3	
2 1			
22. Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorlarsa, bunu anne babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.	4	3	
2 1			
23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.	4	3	
2 1			
24. Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.	4	3	
2 1			
25. Küçük bir çocuk cinsiyet konusunda sakınmalıdır.	4	3	
2 1			
26. Bir annenin çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkıdır. Çünkü çocuğu onun bir parçasıdır.	4	3	
2 1			
27. Uyanık bir anne-baba çocuğunun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.	4	3	
2 1			
28. Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.	4	3	2
1			
29. Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse büsbütün şikayetçi olurlar.	4	3	2
1			
30. Sert terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.	4	3	2
1			
31. Genç bir kadın henüz gençken yapmak istediği pek çok şey olduğu için, anne olunca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.	4	3	2
1			
32. Anneler çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.	4	3	2
1			

33. Babalar daha az bencil olsalar kendilerine düşen görevi yaparlardı. 4 3
2 1
34. İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır. 4 3 2
1
35. Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir. 4 3 2
1
36. Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır. 4 3
2 1
37. Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir. 4 3
2 1
38. Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar. 4 3 2
1
39. Bir çocuğa başı derde girdiğinde dövüşmek yerine büyüklerine başvurması öğretilmelidir. 4 3
2 1
40. Anne-baba arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemezler. 4 3 2
1
41. Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri de, kişinin kendi evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir. 4 3
2 1
42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir. 4 3
2 1
43. Oğlan ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir. 4 3
2 1
44. Çocukların sorunlarına eğilirsenez, sizi oyalamak için birçok masal uydururlar. 4 3
2 1
45. Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşıp beraber eğlenirlerse çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler. 4 3 2
1

46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar. 4 3 2
1
47. Bir çocuk eninde sonunda anne-babasınınkinden daha üstün bir akla sahip olamayacağını öğrenir. 4 3
2 1
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştiremiyorsa belki de bu, babanın evde kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur. 4 3 2
1
49. Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz. 4 3 2
1
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörü ile karşılanamaz. 4 3 2
1
51. Anne-babalar çocuklarını hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmemeleri gerektiğini öğretmelidirler. 4 3 2
1
52. Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar. 4 3 2
1
53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması lazımdır. 4 3 2
1
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir. 4 3 2
1
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusunu verir. 4 3 2
1
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa, tüm aile rahat eder. 4 3 2
1

57. Anne-babalar çocuklarını kendi kendine oluşturdıkları
güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar. 4 3 2
1
58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar. 4 3 2
1
59. Çocukların toplantılarıyla, kız-erkek arkadaşlıklarıyla ve eğlenceleriyle
ilgilenen anne-babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar. 4 3 2
1
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir. . 4 3 2
1

Ek 4. 36-72 Aylık Çocuklar İçin Demoulin Benlik Algısı Testi

01. Faaliyetimi yaparken öğretmenimden yardım istediğimde, hissedirim.
02. Öğretmenimle, ailem hakkında konuştuğumda, hissedirim.
03. Öğretmenim, benden bir soruyu cevaplamamı istediğinde, hissedirim.
04. Öğretmenimden, anlamadığım bir şeyi tekrar etmesini istediğimde, hissedirim.
05. Her sabah, okula gitmek için hazırlanırken, hissedirim.
06. Faaliyetimi öğretmenime teslim ettiğimde, hissedirim.
07. Yarın okula gideceğimi düşündüğümde, hissedirim.
08. Öğretmenim, yeni bir şey yapacağımızı sınıfa duyurduğunda, hissedirim.
09. Öğretmenim, evde yapmamız için bir faaliyet/görev verdiğinde, hissedirim.
10. Birisi, bana, yapmakta zorlandığım bir faaliyeti yapabilmem için yardım ettiğinde, hissedirim.
11. Sınıf arkadaşlarımla, faaliyetim/projem hakkında konuştuğumda, hissedirim.
12. Başkalarının yapabildiği bir şeyi, ben yapamadığımda, hissedirim.
13. İnsanların önünde şarkı söylemem gerektiğinde, hissedirim.
14. Sınıf arkadaşlarımla önünde bir şey anlatmam gerektiğinde, hissedirim.
15. Oyun zamanı, arkadaşlarımla birlikteyken, hissedirim.
16. Kendi resmimi çizdiğimde, görünürüm.
17. Arkadaşlarımla konuştuğumda, hissedirim.
18. Okuldayken, hissedirim.
19. Evdeyken, hissedirim.
20. Kendi kendime oynarken, hissedirim.
21. Şu an boyamakta olduğum yüz ne kadar hissettiğimi ifade ediyor.
22. Oynamakta olduğum bir şeyi paylaşmam istendiğinde, hissedirim.
23. Öğretmenimle, kendimle ilgili konuştuğumda, hissedirim.
24. Öğretmenim beni evimde ziyarete gelse, hissedirim.
25. Ailem hakkında konuştuğumda, hissedirim.
26. Diğer insanların resimlerini çizdiğimde, görünürler.
27. Her gün sınıfıma girdiğimde ve sandalyeme oturduğumda, hissedirim.
28. Aynaya baktığımda, hissedirim.

Ek 5. Tanıtıcı Bilgi Formu

Değerli annemiz, bu anket, Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Tutumları İle Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Anket iki kısımdan oluşmakta, birinci kısım ailenizle ilgili temel bilgiler elde etmek amaçlı iken, 2. Kısımdaki sorular genel olarak 3-6 yaş grubu erken çocukluk döneminde ilişkin görüşlerinize ilişkindir. Ankete vereceğiniz cevaplar ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı çocuklar yetiştirmede farkındalık sağlamaya yönelik önemli katkı sağlayacaktır. Ankette toplanan bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Ankete katılımınız gönüllü olmalıdır. Zaman ayırdığınız ve içten cevaplarınızla araştırmaya katkı verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Hem. Sultan Bulduk
Dr. Öğr. Üyesi Özlem Avcı

A. Aile Bilgi Formu

1-Çocuğunuzun Yaşı:

2-Çocuğunuzun Cinsiyeti: () Kız () Erkek

3-Annenin Yaşı:

- () 25 yaş ve altı
- () 26-35 yaş arası
- () 36 yaş ve üstü

4-Annenin Eğitim Durumu:

- () Okur- yazar
- () İlkokul mezunu
- () Ortaokul mezunu
- () Lise mezunu
- () Üniversite mezunu

5-Annenin Mesleği:

- () Memur
- () İşçi
- () Emekli

☐ Ev hanımı

6. Babanın Yaşı:

- ☐ 25 yaş ve altı
☐ 26-35 yaş arası
☐ 36 yaş ve üstü

7-Babanın Eğitim Durumu:

- ☐ Okur- yazar
☐ İlkokul mezunu
☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu
☐ Üniversite mezunu

8-Babanın Mesleği:

- ☐ Memur
☐ İşçi
☐ Emekli
☐ Diğer.....

9-Çocuk Sayısı

- ☐ Tek çocuk
☐ 1 çocuk
☐ 2 çocuk
☐ 3 çocuk
☐ 4 çocuk ve üstü

10-3-6 yaş grubu çocuğunuzun Doğum Sırası:

- ☐ İlk Çocuk ☐ 2. Çocuk ☐ 3. Çocuk ☐ 4. ve daha sonraki çocuk

11-Aile Tipi:

- ☐ Çekirdek aile (anne/baba/çocuklar) yaşıyoruz
☐ Aile büyükleriyle yaşıyoruz
☐ Eşimden ayrıldım/eşim yok

12- Gelir Düzeyi

- ☐ Gelir gideri karşılıyor
☐ Gelir gideri karşılamıyor
☐ Gelir Gideri kısmen karşılıyor

B. Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Görüşler Formu

13.Erken çocukluk döneminin SİZCE en dikkat çekici özelliği hangisidir?

- Uslu ()
Çok soru soran ()
Girişimci ()
Sorumluluk sahibi ()
Hareketli ()
Diğer ().....

14. Sizce ideal çocuk hangisidir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Uslu ()
Çok soru soran ()
Girişimci ()
Sorumluluk sahibi ()
Hareketli ()
Diğer ().....

15.Çocuğunuzla ilgili en büyük sorumluluğunuz hangisidir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- İlgilenmek ()
Birlikte vakit geçirmek ()
Oyun oynamak ()
Barındırmak ()
Sağlık gereksinimlerini karşılamak ()
Diğer ().....

16.Çocuğunuzun bakımında en zorlandığınız konu nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Bakımı ()
Hastalıkları ()
İletişimi ()
Tuvalet eğitimi ()

Diğer ()

17.Çocuğunuzun bakımına ilişkin kim/kimlerin desteğine ihtiyaç duyuyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Hemşire ()

Gelişim uzmanı ()

Doktor ()

Psikiyatrist ()

Eş ()

Aile büyükleri ()

18.Çocuğunuzun gelişimi için hangisini daha çok tercih edersiniz?

Eğitici videolar () Oyun ()

19.Çocuğunuzun tercihleri/ yaptıkları nedeniyle eleştirir misiniz?

Evet () Hayır ()

20.3-6 yaş grubunda hayali arkadaş normal midir?

Evet () Hayır ()

21.Çocuğunuza ev/kendisiyle ilgili sorumluluk verir misiniz?

Evet () Hayır ()

22. Daha çok hangi konularda sorumluluk verirsiniz? (Birden Fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Odasını toplama ()

Oyuncaklarını toplama ()

Yemek masası kurma için destek isteme()

Kendi tabağını kaldırma ()

Kıyafetlerini seçmesi ()

Kıyafetlerini giymesi ()

Diğer ().....

Ek 6. Etik Kurul Onayı

BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Tutumları ile Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
-----------------------	---

ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
	AÇIK ADRESİ:	Merkezefendi Mahallesi G/75 Sk. No: 1-13 Zeytinburnu/İstanbul
	TELEFON:	444 8 276 / 1585
	E-POSTA	etikkurul@biruni.edu.tr

BAŞVURU BİLGİLERİ	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Dr. Öğr. Üyesi Özlem Avcı	
	BAĞLI OLDUĞU KURUM	Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	
	ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Müdahale gerektirmeyen tüm gözlemsel çalışmalar (ilaç ve tıbbi cihaz hariç)	☐
		Dosya ve görüntü kayıtlarından elde edilen retrospektif arşiv taramaları	☐
		Anket Çalışması	☒
		Ölçek Çalışması	☐
		Grup Odak Çalışmaları	☐
		Mülakat Çalışması	☐
		Kan, idrar, doku, genetik materyal ve radyolojik görüntü gibi koleksiyon materyaliyle yapılan çalışmalar	☐
		Tetkik ve tedavi işlemleri sırasında elde edilmiş materyallerle yapılacak araştırmalar	☐
		Hücre/doku kültürü (in vitro) çalışmaları	☐
		Gen tedavisi klinik araştırmaları dışında kalan ve tanımlamaya yönelik olarak genetik materyalle yapılacak araştırmaları	☐
	Verilen bir eğitiminin sonuçlarını ölçen araştırmalar	Yaşam alışkanlıkları, Epidemiyolojik araştırmalar	☐
		Diğer ise belirtiniz:	

Etik Kurul Başkanı
Unvanı/Adı/Soyad
İmza:

Not: Etik kurul başkanı, imzasının yer almadığı her sayfaya imza atmalıdır.

BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Annelerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Tutumları ile Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
-----------------------	---

KARAR BİLGİLERİ	Karar No: 2024-BİAEK/05-08	Tarih: 12.12.2024
	Yukarıda bilgileri verilen başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve uygun bulunmuş olup araştırmanın/çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan bir sakınca bulunmadığına toplantıya katılan etik kurul üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilmiştir. Biruni Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Yönergesi kapsamında yer alan anket ve ölçek araştırmaları/çalışmaları ile kurum ya da kurumlardan alınması gerekli olan tüm izin ve sorumluluk etik kurul başvuru formunda belirtilen araştırmacı/lara aittir.	

BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
ETİK KURULUN ÇALIŞMA ESASI	BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL YÖNERGESİ
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI:	Prof. Dr. AHMET BELCE

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	İmza
Prof. Dr. Ahmet Belce Etik Kurul Başkanı	Tıp Fakültesi / Tıbbi Biyokimya	Biruni Üniversitesi	
Prof. Dr. Nezihe Kızılkaya Beji	Sağlık Bilimleri Fakültesi / Hemşirelik	Biruni Üniversitesi	
Prof. Dr. İlker Tolga Özgen	Tıp Fakültesi / Çocuk Endokrinolojisi	Biruni Üniversitesi	
Doç. Dr. Zeynep Hoşbay Etik Kurul Başkan Yardımcısı	Sağlık Bilimleri Fakültesi / Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Biruni Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Manolya Sağlam	Eğitim Fakültesi / İngilizce Öğretmenliği	Biruni Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Nur Ekimci Gürçan	Mühendislik ve DB Fakültesi / Moleküler Biyoloji ve Genetik	Biruni Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Tambay Taşkın	Eczacılık Fakültesi / Farmakoloji	Biruni Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Büşra Doğan	Diş Hekimliği Fakültesi / Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi	Biruni Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Sefa Heybet	Meslek Yüksekokulu / Fizyoterapi	Biruni Üniversitesi	

Etik Kurul Başkan
Unvanı/Adı/Soyadı
İmza:

CE

Not: Etik kurul başkanı, imzasının yer almadığı her sayfaya imza atmamalıdır.

III. İNTİHAL RAPORU

SULTAN hanım 11.06.2025.docx

ORIGINALITY REPORT

15%	13%	14%	7%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	acikbilim.yok.gov.tr Internet Source	4%
2	dspace.gazi.edu.tr Internet Source	2%
3	9lib.net Internet Source	1%
4	abis-files.ticaret.edu.tr Internet Source	1%
5	Submitted to Beykent Universitesi Student Paper	1%
6	dergipark.org.tr Internet Source	1%
7	www.researchgate.net Internet Source	<1%
8	gcris.pau.edu.tr Internet Source	<1%
9	Submitted to Kirikkale University Student Paper	<1%
10	Kiremitci, Muge. "Farkli SuC turunden Tutuklu Erkek Ergenlerin Benlik Algilari Ile Aile Tutumlarının Karsilastirilmesi", Marmara Universitesi (Turkey), 2022 Publication	<1%
11	buje.baskent.edu.tr Internet Source	<1%